

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan
SOL 066
Höstterminen 2004

”Jag har lite mer av allt liksom”

- en salutogen studie av

unga kvinnors erfarenhet av olika kulturella bakgrunder

Författare: Sara Malmvall
Maria Romås

Handledare: Lars B Ohlsson
Examinator: Mikael Sandgren

Abstract

Young women with immigrant background are generally looked upon as victims of patriarchal structures and cultural determinism. The purpose of this bachelor thesis was therefore to have a salutogen perspective. We investigated how young women with a transcultural background are affected by and how they use their experiences from different backgrounds in their creating of identity. We based our essay on qualitative interviews and current research on the subjects of multi culture, identity and youth. The interviewees were seven young women with experience of multi cultural background and performing different kind of artistic activity. The theory and empirical material combined and compared resulted in three themes: affinity, cultural hybridization, and salutogen factors. We saw that for those young women affinity functioned as a basis for creating identity and that their double background enriches them in several aspects. The three major salutogen factors that the interviewees had in common, and we emphasize, are their struggle, open mind and awareness of freedom. The global youth culture has a great impact upon the young women and to some extent we could recognize cultural hybridization.

We consider this neglected subject urgent and very relevant for social work in the multi cultural society of Sweden.

Förord

Arbetet med denna uppsats har krävt inspiration, vägledning, kaffe, disciplin, övning i att begränsa oss, timmar och framförallt vilja. Utav alla faktorer som gjort att vi idag kan sända den till tryck är den allra viktigaste de sju tjejerna vi fått lov att intervjua och därefter basera denna uppsats innehåll på. Tack till er, för att ni vågade ställa upp och för att ni inspirerade oss. Utan er hade vi inte kunnat skriva denna uppsats!

Vi vill även tacka de forskare som berört detta ämne i sina studier. Litteraturen har för oss varit en stor inspirationskälla. Då forskning kring detta ämne tycks vara eftersatt är det tacksamt att ha funnit givande och relevant litteratur.

Vi vill rikta en tacksam hälsning till Lars B Ohlsson vår handledare på Socialhögskolan i Lund för vägledning, positiv feedback och hjälp att begränsa oss i vår hybris.

Sara Larson har hjälpt oss i kritiska stunder genom att uppmuntra oss och ge jourhandledning. Tack.

Framförallt tack till er som låtit oss belamra det utrymme i hemmen som vi ansett oss ha behövt. Som servat och betjänat oss. Som lättat våra sinnen och distraherat oss.

Tack Nils

Tack Anders

Och slutligen vill vi tacka varandra

Tack Maria

Tack Sara

<u>1. INLEDNING</u>	3
<u>1.1 Problemformulering</u>	3
<u>1.2 Syfte och frågeställningar</u>	4
<u>1.3 Metod och urval</u>	4
<u>1.3.1 Studiens upplägg</u>	4
<u>1.3.2 Urvalsmetoder</u>	5
<u>1.3.3 Analys och transkribering av intervjuer</u>	7
<u>1.3.4 Källkritik</u>	7
<u>1.3.5 Resultatets tillförlitlighet</u>	8
<u>1.3.6 Etiska överväganden</u>	9
<u>1.4 Fortsatt framställning</u>	9
<u>2. AVHANDLING AV TEORI OCH TIDIGARE FORSKNING</u>	10
<u>2.1 Perspektiv</u>	10
<u>2.1.1 Socialkonstruktivism</u>	10
<u>2.1.2 Genus</u>	10
<u>2.1.3 Salutogenes</u>	11
<u>2.2 Begreppsdiskussion</u>	12
<u>2.2.1 Invandrarbakgrund</u>	12
<u>2.2.2 Identitet</u>	12
<u>2.2.3 Etnicitet</u>	13
<u>2.2.4 Kultur</u>	14
<u>2.3 Tidigare forskning</u>	15
<u>2.4 Analytiska teman</u>	18
<u>2.4.1 Samhörighet</u>	18
<u>2.4.2 Kultur</u>	20
<u>2.4.3 Salutogena faktorer</u>	22
<u>2.4.3.1 Öppenhet</u>	23
<u>2.4.3.2 Kamp</u>	23
<u>2.5.3.3 Frihet</u>	24

<u>3. AVHANDLING AV EMPIRI</u>	26
<u>3.1 Inledning</u>	26
<u>3.1.2 Presentation av intervjupersoner</u>	26
<u>3.2 Samhörighet</u>	27
<u>3.2.1 Etnisk samhörighet</u>	27
<u>3.2.2 Språk</u>	29
<u>3.2.3 Familj</u>	30
<u>3.2.4 Vänner</u>	32
<u>3.3 Kultur</u>	33
<u>3.3.1 Bärare av kultur</u>	33
<u>3.3.2 Globala intryck</u>	35
<u>3.3.3 Kulturhybridisering</u>	36
<u>3.3.3.1 Vänner</u>	36
<u>3.3.3.2 Verksamhet</u>	37
<u>3.3.4 Eget uttryck</u>	38
<u>3.4 Salutogena faktorer</u>	38
<u>3.4.1 Öppenhet</u>	38
<u>3.4.2 Kamp</u>	40
<u>3.4.3 Frihet</u>	42
<u>4. AVSLUTANDE ANALYS</u>	44
<u>4.1 Analys</u>	44
<u>4.1.1 Samhörighet</u>	44
<u>4.1.2 Kultur</u>	46
<u>4.1.3 Salutogena faktorer</u>	47
<u>4.2 Slutdiskussion</u>	51
<u>5. KÄLLFÖRTECKNING</u>	53
<u>5.1 Litteratur</u>	53
<u>5.2 Utredning</u>	54
<u>5.3 Artiklar</u>	54
<u>5.4 Bild</u>	54
<u>6. BILAGOR</u>	55
<u>6.1 Intervjuinstruktioner</u>	55
<u>6.2 Missiv</u>	56

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Ur ett internationellt perspektiv visar ny forskning att Sverige uppvisar ett av de allra mest segregerade mönster både på arbetsmarknaden och i bostadsfrågan (Sernhede. 2002. s 48). Det svenska samhället är idag ett marginaliserat samhälle. Den ökade internationella migrationen har medfört att vi har ett samhälle bestående av en mångfald av kulturer och etniciteter. Enligt samtida forskning tillhör ungdomar och invandrare de grupper som har sämst förutsättningar att klara sig i det svenska samhället. Kombinationen av att vara ung och inte ha "helsvensk" bakgrund innebär en utsatt position (Ibid. s 37). Detta är den huvudsakliga anledningen till att vi valt att undersöka ungdomar med just invandrabakgrund ur ett salutogent perspektiv. Vi har ett stort intresse av i vilken mån olika kulturella bakgrunder spelar roll i skapandet av identitet och i huruvida ungdomar använder sig av och blandar kulturella uttryck.

Det finns i Sverige idag avsevärt lite kunskap kring unga kvinnor med invandrabakgrund. Tjejer med annan bakgrund än svensk tycks vara en bortglömd och osynlig grupp inom forskning, undersökningar och i litteratur. När det talas om invandrarungdomar är det i allra största mån pojkar och unga män som avses. (Poikolainen. red. 1995 s.7) Aleksandra Ålund menar att den offentliga debatten tenderar att utmåla invandrarkvinnor och -tjejer som offer, en grupp förtryckta av "kulturen" eller "strukturen" .(Olsson. red. 1999 s. 51) Den sparsamma forskning som finns kring dessa kvinnor befäster med få undantag den ovan beskrivna bilden av kvinnorna som traditionsstyrda, underordnade och passiva. Denna onyanserade bild blev uppenbar för oss då vi inledde med att söka källor för vårt uppsatsarbete och är huvudargumentet till att vi valt att fokusera på just denna grupp av unga kvinnor. Vi har valt att undersöka de möjligheter som dessa unga kvinnor besitter framförallt för att inte förstärka bilden av dem som offer och framförallt för att vi är övertygade om att dessa ouppmärksammade möjligheter existerar. För att göra detta vill vi också ta reda på vilka faktorer som är betydande för tjejerna i deras identitetsskapande och på vilket sätt de influeras av olika kulturella uttryck. Vi tror och hoppas att forskningen vad gäller denna grupp av ungdomar är starkt kommande. Den färsk forskning i

Sverige som faktiskt berör ämnet utifrån ett salutogent perspektiv väckte en nyfikenhet och ett intresse för att studera ämnet närmare.

Vi som arbetat med denna uppsats är själva unga och problematiken som vi berör i denna uppsats är för oss uppenbar i vårt dagliga liv. Den mångfald av kulturer och etniciteter som ungdomar, oavsett etnisk tillhörighet, i dagens svenska samhälle dagligen möter är något vi tror påverkar hela det svenska samhället i stort och så kommer att göra i än större mån i framtiden. Därför anser vi att denna uppsats högst aktuell för socialt arbete idag.

1.2 Syfte och frågeställningar

Vårt syfte är att undersöka hur unga kvinnor med invandrabakgrund påverkas och använder sig av erfarenheter från olika kulturella bakgrunder i sitt skapande av identitet.

- Vart och med vilka känner unga kvinnor med invandrabakgrund samhörighet?
- I vilken mån influeras och blandas unga kvinnor kulturella uttryck från olika håll?
- Vilka fördelar finns för unga kvinnor att ha växt upp med olika kulturer närvarande?

1.3 Metod och urval

1.3.1 Studiens upplägg

För att svara på dessa frågor och avhandla detta ämne har vi valt att göra en jämförande studie mellan aktuell forskning och en kvalitativ studie. Det vill säga att vi kommer analysera primärdata med hjälp av sekundärdata. Det finns flera skäl till varför vi har valt denna metod. Anledningen till att vi inte endast gör en litteraturstudie är att vi anser att vi inte har funnit tillräckligt med aktuell forskning som utgår ifrån det salutogena perspektivet. (Repstad. 1999. s 90). Därför bestämde vi oss för att undersöka hur unga kvinnor förhåller sig till frågor om kultur, identitet och samhörighet med mera. Denna insamling av primärdata har genomförts i form av

kvalitativa intervjuer. Trots att kvantitativa studier täcker större populationer och därmed ofta kan erbjuda en större representativitet har vi valt en kvalitativ metod. Detta har vi gjort eftersom vi ansåg att undersökningen och frågornas natur krävde följd- och kontrollfrågor. Med en öppen intervjumall har den kvalitativa metoden gett oss större frihet och framför allt en större närhet till respondenterna. Eftersom vi har valt denna form har vi fått begränsa populationen till sju intervjupersoner och därmed göra avkall på representativiteten för unga kvinnors syn på bland annat sitt identitetsskapande. (Ibid. s 9 ff) Tillsammans med sekundärdata anser vi dock att undersökningens material är tillfredsställande nog att analysera och dra slutsatser ifrån. (Wallén. 1996. s 73) När vi har gjort detta har vi använt oss av en hermeneutisk metod som innebär att vi har försökt se såväl helheten som teman av vad de unga kvinnorna säger och vad litteraturen menar. Metoden innebär vidare att vi tolkar och reflekterar kring de generella beskafter som vi har kunnat utröna ur informanternas uttalanden. Denna tolkningsprocess fungerar som ett växlande mellan del och helhet för att ge en fördjupad förståelse av observationerna. (Repstad. 1999. s 103 f)

Vi har använt oss av en induktiv metod då vi först har genomfört intervjuer och därefter utformat teman och bildat hypoteser utifrån materialet (Hilte. 2001 s 11). Vi har inte använt oss av en strikt tillämpning av denna metod, då vi innan intervjutillfällena gemensamt har arbetat fram ett frågeschema. Detta frågeschema formulerades i inledningsskedet av litteraturstudiet och har därmed färgats av vår förståelse. Då vi har haft vissa förväntningar om intervjuernas resultat, utan att utforma en hypotes enligt den deduktiva metoden är vår undersökning induktivt utformad (Wallén. 1996. s 89). Vi har uppskattat att arbeta induktivt eftersom vi har kunnat vara öppna för intervjupersonernas egna uttryck och uppfattningar. Till den induktiva metodens nackdel kan nämnas att det material som vi har införskaffat har tenderat att spreta åt olika håll på grund av öppenheten i intervjumallen.

1.3.2 Urvalsmetoder

Eftersom intervjupersonernas reflektioner över deras bakgrund, vad som påverkar dem i deras identitetsskapande och redogörelse av deras val av verksamhet med mera har varit av vikt för vår studie så har vi valt att intervjua unga kvinnor mellan 18 och 23 år. Vi anser att detta är en lämplig ålder då intervjupersonerna förväntas ha utvecklat en självreflexivitet. Vi har således styrt vårt urval och avstått från att

intervjua äldre tjejer då vi upplever att det kan finnas en ökad risk för att exempelvis modersrollen eller yrkesidentiteten kan vara den dominerande för kvinnorna (Hilte 2001. s 13). De intervjupersoner som arbetar ser inte yrkesidentiteten som den överordnande i deras identitet.

Vi har valt att intervjua unga kvinnor som på något sätt är engagerade i konstnärlig verksamhet. Detta motiverar vi delvis med att det innebär att det är enklare att komma i kontakt med intervjupersoner än om vi hade sökt ospecificerat på till exempel en skola eller liknande. Vi har därför tagit kontakt med organisationer och verksamheter som leder dans-, musik- och fotokurser med mera. Efter att vi har talat med ledarna på kurserna har de i sin tur förmedlat kontakter till oss. Detta tror vi har medfört att våra intervjupersoner generellt sett är mer ”synliga” i gruppen än andra, vilket i sin tur kan ha gjort att vi fått tag i tjejer som utmärker sig och tar plats.

Vi har inte velat använda oss av den så kallade ”snöbollsprincipen” då vi skulle ha frågat de första intervjupersonerna vi mött om de i sin tur kunnat förmedla fler kontakter. Att använda sig av respondenternas kontaktnät och på så vis få deras kontakter att i sin tur sprida informationen kändes inte rätt då vi har önskat att intervjupersonerna inte ska känna varandra. (Repstad. 1999. s 45) På så sätt har vi kunnat avidentifiera dem lättare och säkrat deras anonymitet. En intervjuperson förmedlades via en god vän till en av oss. Vi var först oroliga för att detta kunde påverka intervjun. Detta har vi löst genom att den av oss som inte kände intervjupersonen i fråga intervjuade henne.

Vi har varit öppna med kriterierna kring ”invandrarbakgrund”. De kriterier vi har haft har endast begränsat urvalet genom att tjejerna ska ha levt större delen av deras liv i Sverige, samt ha sina rötter i en eller flera utomnordiska kulturer. Detta urval bestämdes eftersom vi förväntade oss en större kulturell differens och antog att de hade gjort erfarenheter av ett utanförskap. Intervjupersonerna har rötter i Central Europa, Ryssland, Latinamerika, Mellanöstern. De unga kvinnor vi har intervjuat har därför mycket varierande bakgrund. Av de sju har tre själva invandrat vid ung ålder och fyra är födda i Sverige. Fem av sju har vuxit upp med den föräldern/de föräldrarna som har invandrat och sex av sju har regelbunden kontakt med föräldrarnas hemland. Även de unga kvinnornas nuvarande situation ser olika ut. Två går på gymnasiet, två arbetar och tre läser på eftergymnasial utbildning. Det som förenar dem är att de har ett starkt engagemang i sin konstnärliga verksamhet. Många

utav dem har dessutom en konkret plan om hur de ska förverkliga sin ambition om att förena sin verksamhet med ett professionellt yrke.

Att populationen har en relativt stor variation har försvårat möjligheten att dra generella slutsatser, men har gett oss ett brett spektrum.

1.3.3 Analys och transkribering av intervjuer

Intervjuerna har bandats och transkriberats ordagrant. Vi har varit mycket noggranna med transkriberingen av intervjuerna, då det inte har funnits tid att låta intervjupersonerna korrekturläsa och godkänna slutresultatet. Detta förfaringssätt har tjejerna godkänt då vi har lovat att vara mycket noggranna med redovisning av vad som är citat och vad som är vår tolkning av deras uttalande. Citaten har fått utstå en varsam redigering för att intervjupersonernas sätt att svara på frågorna ska framgå, samtidigt som vi bevarar textens läsvärde. (Hilte. 2001. s 14) Med hänsyn av intervjupersonernas anonymitet har vi inte med utskriften som bilagor utan har valt att citera relevanta uttalanden. Kassetbanden har raderats när vi har varit färdiga med transkriberingen och examinationen av uppsatsen. (Repstad. 1999. s 85)

Det transkriberade materialet har sedan tematiserats och jämförts för att finna likheter, olikheter och tendenser enligt den hermeneutiska metoden. Teman som framträtt har vi därefter jämfört med aktuell litteratur och tidigare forskning.

1.3.4 Källkritik

Uppsatsen behandlar de unga kvinnornas subjektiva uppfattningar om deras identitetsskapande, syn på kultur och det positiva med att ha den bakgrund som de har. Vi har försökt finna den senaste litteraturen för att få tillgång till de aktuella forskningsrönen gällande området. Den forskning vi har funnit rörande detta ämne har vi uppfattat som snäv, då samma referenser har använts i ett stort antal källor. Vi anser däremot inte att de olika forskarna är fullständigt eniga kring exempelvis definitioner av grundläggande begrepp.

Litteraturen fokuserar på ungdomar i segregerade förorter och deras förhållande till platsen behandlas utförligt. Denna aspekt har vi avsiktligt frånsatt för att avgränsa materialet. Detta gör att vårt empiriska material skiljer sig från den tidigare forskningen i vissa primära aspekter, utan att vi för den delen anser att vi har förvrängt forskningsresultaten.

1.3.5 Resultatets tillförlitlighet

Det mätinstrument som vi har använt oss av kan anses vara trubbigt, eftersom vi har valt att ha en öppen intervjumall. Vi har noga diskuterat frågornas innebörd noggrant och konstruerat tillhörande följdfrågor. Detta tillvägagångssätt har vi valt för att se till att intervjuernas utformning ska vara så samstämmig som möjligt, trots att vi har utfört dem var för sig. Däremot har intervjupersonerna inom ramen för våra öppna frågor fått förhålla sig relativt fritt.

Intervjupersonerna har deltagit utan någon kompensation, förutom en enkel fika vid intervjutillfället. Vi har valt att genomföra samtliga intervjuer förutom en på caféer. Anledningen till detta har delvis varit brist på neutrala och passande, men det har framförallt varit ett aktivt val för att få intervjupersonerna att slappna av i en hemtam miljö. Den återstående intervjun gjordes i intervjupersonens verksamhetslokal.

Vi litar på att intervjupersonerna har varit sanningsenliga och kan inte se någon anledning till att de till exempel förvränger svaren för att tillfredsställa oss. De svar vi har fått har tvärtom inte alltid varit vad vi förväntat oss. Däremot har vi varit medvetna om vår personliga påverkan för intervjupersonernas språkbruk. Det går inte att bortse från intervjuareffekten som påverkat intervjuernas resultat. Vi har varit medvetna om att faktorer som vårt språkbruk, kroppsspråk samt kommentarer har format intervjuerna. Vi anser dock att denna sorts påverkan både är positiv och negativ. Det är en fördel ha haft möjlighet att guida respondenten då i de fall den inte har förstått frågorna till fullo. Om intervjuledaren är ouppmärksam på sitt eget inflytande och tolkande kan dock intervjun handla mer om intervjuarens åsikter än respondenten. (Hilte, 2001, s 12)

En intervjuperson blev störd av att en landsman följde samtalet under intervjun på avstånd. Hon sa i efterhand att det hade påverkat henne när hon talade om sina föräldrars hemland. Vi har trots detta valt att fortfarande använda oss av denna intervju. Detta beslut är grundat på att de frågor som vi har sett beröras av detta faktum har tillskrivits mindre betydelse.

Vi är medvetna om de faktorer som har påverkat vår undersökning och förhåller oss kritiskt till dem. Sammanfattningsvis anser vi oss ha uppnått en så pass hög reliabilitet som kvalitativa intervjuer av detta slag kan uppnå.

1.3.6 Etiska överväganden

Redan vid första kontakten med intervjupersonerna per telefon har vi redovisat för vårt syfte med uppsatsen. Vi har dessutom informerat dem om att intervjuerna kommer att spelas in på band och att vi i möjligaste mån garanterar anonymitet. Detta har vi valt att göra för att ge intervjupersonerna tid att tänka igenom om dem vill medverka eller ej. Vi har vid varje intervju upprepat syftet, påmint dem om att medverkan är frivillig, så att de inte behöver svara på frågor om de inte vill samt skickat med ett missiv så att de kan nå oss i efterhand. (För intervjumall och missiv se Bilagor.) Tack vare vårt upplägg och att kvinnorna är vuxna betvivlar vi inte att de skulle ha sagt ifrån om någonting hade känts fel.

Då uppsatsen kommer att publiceras på Internet har vi använt kodnamn istället för deras riktiga namn för att garantera intervjupersonerna anonymitet. (Repstad. 1999. s 139)

Vi antar att intervjuerna ger konsekvenser av något slag, då intervjupersonerna har delgett personliga tankar inför en okänd människa. Då ett antal av intervjupersonerna har gett uttryck för att de har tyckt att någon/några av de salutogent utformade frågorna har varit svåra, förmodar vi att intervjun kan ha väckt nya frågor hos intervjupersonerna som individer. Vad dessa konsekvenser innebär är för oss svårt att veta.

1.4 Fortsatt framställning

Vi kommer nedan att presentera avhandlingen av vår frågeställning. Inledningsvis redovisar vi grundläggande perspektiv och begrepp för uppsatsen. Därpå följer teoretiska utgångspunkter där vi presenterar forskning av Sernhede, Ålund, Peterson med flera och Andersson. Huvudavsnitten teori, empiri och analys behandlas därefter i tre återkommande teman: *samhörighet, kultur* och *salutogena faktorer*.

2. Avhandling av teori och tidigare forskning

2.1 Perspektiv

Nedan redogör vi kortfattat för hur vi använder oss av perspektiven:

Socialkonstruktivism, Genus och Salutogenes

2.1.1 Socialkonstruktivism

För att på ett redan tidigt stadium klargöra vårt fenomenologiska synsätt för läsaren, har vi valt att redogöra för vårt anläggande av ett *socialkonstruktivistiskt perspektiv* i vårt uppsatsarbete. I korta drag innebär detta att vi anser att sociala företeelser och beteenden inte är biologiskt styrda utan ser dem som socialt konstruerade av människan. Det som sammanfattar olika socialkonstruktivistiska begrepp är att samtliga studerar och demaskerar vad människan normalt tar för givet. Genom att på detta vis problematisera vad människan ser som självklart förstår hon att det vi tar som av naturen givet eller som socialt ofrånkomligt går att förändra. (Wenneberg. 2000. s. 62) Att ha ett socialkonstruktivistiskt perspektiv innebär för oss att förstå sociala processer och konstruktioner som bakomliggande orsaker till hur vi tolkar och interagerar med omvärlden.

Vi menar att individen har makt att påverka sin egen verklighet och avskärmar oss därmed från ett deterministiskt synsätt, där individens öde anses vara totalt förutbestämt. (Meeuwisse. red. 2002. s 100)

2.1.2 Genus

Vi ser på genus ur ett socialkonstruktivistiskt feministiskt synsätt. Detta synsätt innebär att vi anser att de stora skillnaderna mellan könen inte uteslutande är beroende av biologiska förklaringar. Istället menar vi att det är sociala faktorer som gör att denna skillnad ges så pass stor betydelse. Med andra ord baseras orsaksförklaringen till skillnaden mellan könen på en socialt producerad omständighet i större mån än den biologiska skillnaden. (Wenneberg. 2000. s. 65) Vi har valt att inte gå djupare in i diskussionen om genus och kön i våra intervjuer och därmed inte heller i vårt fortsatta uppsatsarbete. Vi har primärt valt att använda kön som ett urvalskriterium och ämnar inte göra någon vidare jämförelse mellan de båda

könen. Den aspekt av genus som vi tar upp är endast de unga kvinnornas egen upplevelse av eventuella fördelar av att vara kvinna.

2.1.3 Salutogenes

Vi har valt att se till dessa unga kvinnors situation och bakgrund till deras identitetsskapande ur ett *salutogent perspektiv*. Salutogenesbegreppet grundades och utvecklades av Aron Antonovsky, professor i medicinsk sociologi, och används idag framförallt inom familjeterapi. I korthet innebär begreppet att behandlingens tonvikt läggs på de hälsobringande faktorerna i människans liv. Det patologiska perspektivet är dominerande, inom exempelvis det sociala arbetet och psykiatrin har fokus varit att finna orsaker till sjukdom och problem. Det salutogena perspektivet ser till vad som är bärande, stärkande faktorer hos individen, ser möjligheter och utgår från det som är friskt. (Ur-sinnet. 3/ 95 s. 12) Den centrala slutsatsen i Antonovskys forskning är att individens *känsla av sammanhang* (KASAM) är avgörande för det psykiska tillståndet. För att uppnå denna känsla krävs att individen upplever sin tillvaro som förståelig och uppfattar att hon har tillräckliga resurser för att möta olika situationer i livet, samt att hon känner av övergripande meningsfullhet i vad som sker. *Begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet* är därför centrala begrepp i den salutogena modellen. (Fokus. 1/ 95 s. 3) För att tydliggöra perspektivet vill vi ge exempel på bärande faktorer. Själständighet och självförtroende är grundläggande och skapar tilltro hos individen att hon kan påverka sin situation och utveckling över sitt eget liv. Optimism och framtidstro är nära förbundet med detta och leder i sin tur till bättre självkänsla och gör att individen känner sig lyckligare. Även engagemang i speciella hobbies och verksamheter leder till ökat självförtroende och en meningsfullhet i tillvaron. God social kompetens, öppenhet och vilja att samarbeta är komponenter som underlättar ovanstående faktorer. (Ur-sinnet. 3/ 99 s. 13)

Vi vill inspirerade av ett salutogent tankesätt se till de möjligheter unga kvinnor med invandrabakgrund har av de dubbla bakgrunderna, samhörighet, nätverk etcetera, samt se vad dessa faktorer spelat för roll i deras individuella identitetsskapande.

Utöver dessa tre perspektiv vill vi utreda huvudsakligen fyra begrepp, som vi anser är grundläggande för förståelsen av denna uppsats.

2.2 Begreppsdiskussion

2.2.1 Invandrabakgrund

De unga kvinnor som vi har intervjuat har som gemensamt att antingen de själva eller deras föräldrar har invandrat till Sverige. Det är i statistiska sammanhang såväl som i vardagligt tal vanligt att referera till denna grupp som *andra generationens invandrare*. Vi anser att detta begrepp är missvisande och väljer därför att beskriva erfarenheten som *invandrabakgrund*. Vi stödjer vårt ställningstagande på en rapport från kulturdepartementet *Begreppet invandrare* (Ds 2000:43). Utredarna har i rapporten haft i uppgift att föreslå och vägleda myndigheter i användandet av begreppet: invandrare. Utredarnas slutsats är att endast de som är invandrare skall benämnas invandrare. Med andra ord finns inga belägg för att använda begreppet *andra generationens invandrare*, varför vi konsekvent undviker detta. (Sernhede. 2002)

2.2.2 Identitet

Vårt nutida samhälle ställer höga krav på individens handlingar och val. Förändringen från det traditionella samhället där de sociala rollerna i högre grad var givna ochoreflekterade till dagens samhälle har kommit att innebära att individen ständigt måste reflektera över sig själv, sin sociala roll och sin omgivning. Anthony Giddens menar att det framför allt är det postmoderna samhällets snabba förändringar som tvingar människan till självreflexivitet. (Giddens 1997. s 13) Vi anser att relationen individen har till sig själv skapas genom interaktion med andra och i relation till andra individer. Formandet av identitet är en ständigt pågående process utan avslut och sker i samspel med den kontext som individen befinner sig i. Exempel på dessa kontexter kan vara den svenska sociokulturella, individen i relation med *de Andra*, individen i relation till sitt nätverk, samt i relation till den globala kulturella kontexten. (Peterson m fl. 2003. s.26 ff.) Identitetsskapande innebär enligt den definition vi har antagit, en process baserad på individens val och omvärldens uppfattningar om denne (Olsson red. 1999. s 88). Både individer och grupper skapar och tillskrivs en identitet. Det individuella skapandet av identitet syftar till att forma en bild av sig själv som en unik person och särskilja sig själv från andra individer. Även det kollektiva identitetsskapandet ämnar urskilja gruppen från andra i samhället och därmed skapa

en gemenskap inom gruppen. Det grupporienterade skapandet av identitet betonar likheter inom gruppen medan det individuella betonar skillnader. (Peterson m.fl 2003. s 24) Vi kommer att använda oss av begreppet med fokus på individens skapande av identitet i relation till dess nätverk.

2.2.3 Etnicitet

Ursprungligen härstammar begreppet etnicitet från det grekiska ordet *Ethnicos* vilket betyder hedning eller vilde och betecknar utanförstående människor eller främlingar (Olsson. red. 1999. s 29). En förr allmänt förekommande användning av begreppet refererade till minoritetskulturer inom en dominerande kultur. Den nutida förståelsen av begreppet appliceras även på majoritetsbefolkningen (Phinney.1987. s 12.). Dock innebär begreppet än idag en uppdelning av *vi och de Andra* och är vardagligt och institutionellt förekommande som ett statistiskt begrepp. (Olsson. red. 1999. s 32). Det är trots kritik vanligt att se etnicitet som objektiva, fastställbara kriterier såsom religion, kultur, språk, härstamning och ras. Kritiken rör risken att etnicitet objektiveras och uppfattas som för alltid fastslaget. Det är dock vanligt att dessa kriterier kombineras med ett subjektivt synsätt och en känsla av samhörighet med etniska grupper. Etnicitet kan även förstås som framför allt upplevda skillnader av grupper samt individernas subjektiva val och vilja att tillhöra. (Ibid. s 88)

Vi anser liksom Aleksandra Ålund förespråkar att etnicitet ska förstås som ett föränderligt socialt fenomen som ständigt skapas och återskapas, med andra ord en icke-statisk process (Olsson. red. 1999. s 29). För oss innebär detta begrepp gruppbildning baserad på dels gruppens gemensamma symboler, erfarenheter och upplevda gemenskap, dels omvärldens syn på gruppen och kategorisering av den samme. En viktig aspekt av begreppet rör kulturell samhörighet vad gäller normer, värderingar och beteende. (Ibid. s. 31) Denna aspekt gäller både utanförståendes uppfattning av kollektivet samt kollektivets syn på sig självt. Tillämpningen av begreppet etnicitet är alltid kontrastiv, då det framträder och fastslås i jämförelse med andra etniska formationer. (Peterson m.fl. 2003.s 140)

Etnicitet är en form av kollektiv identitet, vilket avgränsar begreppet från det närliggande; etnisk identitet. Etnisk identitet syftar till att beskriva individens identitet och etniska tillhörighet inom kollektivet. (Olsson. red. 1999. s 88) Anledningen till att vi diskuterar skillnaden på dessa två begrepp är att vi i avhandlingen primärt kommer

lyfta upp begreppet etnisk identitet som relevant för våra intervjuer. Etnicitet ligger då till grund för förståelsen av etnisk identitet.

2.2.4 Kultur

Liksom begreppet etnicitet framställdes kultur förr som betecknande av det avvikande, icke-normgivande kulturerna i samhället. Antropologin, som hade tolkningsföreträde, hade ett stark etno- och eurocentristisk perspektiv på kultur. Länge innefattade diskursen en föreställning om kulturer som homogena och beroende av ursprungsbefolknings handlingsmönster, det senaste århundradet har denna syn dock förändrats något. (Kamali. 2002. s 16) Kultur har tidigare även framställts som ett system av värderingar, symboler och tolkningsmönster, något som befäster den relativt statiska förståelsen av kulturer. Ett exempel på detta synsätt är Arne Martin Klausens definition av kultur: "*de idéer, värderingar och normer som en människa övertar från den föregående generationen och som man försöker föra vidare - oftast något förändrade - till nästa generation*" (Goldberg. red. 2000. s 250) Detta är i viss mån fortfarande det rådande i Sverige. Den förståelse som vi förordar förstår dock begreppet som en social handling (Kamali. 2002. s 19.) Då kulturbegreppet förstås som social handling är det inte längre kopplat till nationalstaten. I och med detta får samspelet mellan människor i olika kontexter en större innebörd i förhållande till av kultur. Begreppet har därmed, liksom klass och kön kommit att spela roll som förklaringsmodell till vissa sociala fenomen. (Ibid. s 19 f.). Denna förändrade diskurs kring kultur är delvis beroende av globaliseringens framfart och ökad internationell migration. Enligt Anthony Giddens är globalisering kopplat till det faktum att tid och rum förlorat i betydelse och inte längre är strängt sammankopplat med plats utan kan lyftas ur sitt lokala sammanhang. Denna faktor kombinerat med den ökande internationella kommunikationen har kommit att innebära att influenser från hela världen påverkar individen i dess vardag. (Giddens.1997. s 32). Det är idag därför inte möjligt att begränsa kultur till specifika nationer, regioner eller samhällen, utan kultur måste ses som transkulturella interaktiva nätverk i ständig förändring. (Olsson. red. 1999. s 28) Ett liknande resonemang för filosofen Wolfgang Welsch som menar att dagens kulturer inte kan förstås som separata, utan snarare som komplexa nätverk med otydliga gränser sinsemellan. Det kulturella utbytet omöjliggör ett synsätt på kulturbegreppet som enhetligt, statiskt och avskilt. (Peterson. m.fl. 2003. s 23)

Sammanfattningsvis förstår vi kultur som att den formas och omformas genom människorna i dess kontexter samt förankras genom en social samstämmighet av gemensamma uttryck, erfarenheter, symboler etc. Sett ur detta perspektiv utesluts synen på kultur som statiskt och koherent.

2.3 Tidigare forskning

Svensk forskning om ungdomar med annan bakgrund än etnisk svensk behandlar främst de identitets- och kulturmönster, som utvecklas bland barn till invandrare. Merparten av den forskning vi har tagit del av berör å ena sidan i vilken utsträckning ungdomar bevarar sin ursprungliga etniska identitet och invanda kulturmönster. Å andra sidan berör den hur pass mycket ungdomar tar till sig av att leva, bo och umgås med andra ungdomar i Sverige, idag. Övervägande del av den litteratur som vi använder oss av inbegriper även de faktorer som är grundläggande för skapandet av identitet hos individen.

Den första delen av vår litteraturpresentation behandlar och redogör för de fyra grundböcker vi har använt oss av. Varje bok presenteras för sig med dess huvudsyften och forskningsresultat i en övergripande mening. Därefter följer den del som vi valt att kalla "Analytiska teman" och som behandlar våra tre genomgående teman: *Samhörighet*, *Kultur* och *Salutogena faktorer*, var för sig. I den senare delen inkluderar vi de ovan nämnda grundböcker, samt annan viktig litteratur för studien. I detta kapitel redogör vi för och diskuterar deras slutsatser och teser i relation till respektive tema.

Sociologen Aleksandra Ålund har i boken *Multikultiungdom* (Ålund. 1997) sammanställt sin forskning från början av 1990-talet. Forskningen har berört ungdomar som bor i Stockholmsförorten Rinkeby, samt tjänstemän från Storstockholmsområdet. Ålund beskriver i studien hur invandrarungdomar som hon mött i olika studier införlivar sina föräldrars kultur samtidigt som de umgås med vänner vars föräldrar har en annan kulturell bakgrund. Forskaren menar att ungdomarna inte tonar ner sina egna kulturella uttryck när de umgås med varandra. Även om detta faktum ibland kan leda till konflikter, så känner ungdomarna att de känner stor samhörighet och identifierar sig med människor och företeelser i förorten. (Eriksson. red. 1995. s 24) Vidare talar Ålund om hur invandrarskapet fostrar ett

innanförskap i utanförskapet som ungdomarna i den segregerade förorten upplever. (Ålund. 1997. s 103) Forskaren menar att de unga är brobyggare mellan kulturer i det nya samhället och att de kan ses som förnyare genom att de synkretiserar kultur. Studien behandlar och undersöker både kvinnligt och manligt identitetsskapande, könsroller och det ömsesidiga förhållandet mellan könen.

En utav Ålunds teser bygger på att sociala problem i dagens samhälle sällan ses för vad de faktiskt är när de berör invandrare. Istället tolkas problemen som kulturella handlingar som påverkar samhället negativt. Ålund nämner fenomenet som *kulturalisering*.

Utav Ove Sernhedes forskning som framförallt omfattar ungdomskultur har vi utgått ifrån forskarens senaste litteratur: "*AlienNation is my Nation - Hiphop och unga mäns utanförskap i Det Nya Sverige*". (Sernhede. 2002)

Studien behandlar ungdomars livsvillkor, utanförskap/samhörighet, identitetsskapande och uppkomsten av nya kulturella uttryck. Författaren diskuterar även begreppen etnicitet och kultur, samt redovisar sin syn på dagens svenska samhälle. Urvalet begränsas till unga män som bor eller har bott i de nordöstra förorterna (Angered) till Göteborg. Dessa unga män har som gemensamt att de alla är engagerade i eller omfattas av något av hiphopkulturens fyra element: rap, dj, graffiti och breakdance. En utav författarens primära utgångspunkter är att kulturella uttryck, i detta fall främst hiphop, förmår säga något om de sociala, kulturella och existentiella villkoren som dessa ungdomar ställs inför.

Sammanfattningsvis kan sägas att forskningen visar på hur ungdomar i förorterna skapar nya former av samhörighet/tillhörighet. Dessa upplevda gemenskaper är inte sällan starkt bundna till platsen, familjen och kamratskap. Detta kan tolkas som ungdomarnas svar på ett samhälle som ur deras perspektiv präglas av segregation och utanförskap. Bland de ungdomar som Sernhede har följt är det tydligt hur deras kulturella rötter, historia och tradition används som verktyg för dem själva att skapa strategier för att hantera livet i detta samhälle. Olika former av kulturella uttryck hämtas ifrån en mängd olika källor och ungdomarna gör dessa till en del av deras identitet och handlingsmönster. Detta anser Sernhede är uttryck för *nya etniciteter*. Att all kultur är blandning är något Sernhede beskriver som ytterst påtagligt i dessa miljöer. Denna iakttagelse kan även beskrivas som forandet av kollektiva och individuella identiteter i hybrida mönster.

Trots att Sernhedes diskussion kring genus fokuserar på synen på manlighet berörs även tjejers situation. Forskningen visar på att tjejerna själva anser att de har lättare att integreras i det svenska samhället jämfört med killarna. Detta beror enligt Sernhedes analys på att de inte är lika bundna till platsen som de unga männen. Tjejerna tycks dessutom mer benägna att anse att det är den enskilda individen som har ansvar för och möjligheten att skapa sitt eget liv. Detta innebär för dem att den kollektiva identiteten spelar en mindre avgörande roll.

"Inte lika samma" (Andersson. 2003) presenterar den kvalitativa studie som genomfördes i "Näsby" en förort till Göteborg i slutet av 1990-talet av etnologen Åsa Andersson.

Andersson har valt ett område som har dåligt rykte på grund av sin svenskglehet, men skiljer sig från ovan beskrivna studier, då forskningen fokuserar på tjejer. Forskarens utgångspunkt i studien är att visa på att det som bland andra Sernhede har funnit i expressiva ungdomskulturer även återfinns hos ungdomar som inte deltar i någon sådan verksamhet. Samhälleliga motsättningar, konflikter och nya gemenskapsyttringar som ofta uttrycks i dessa verksamheter återfinns även i individuellt såväl som kollektivt meningsskapande hos andra ungdomar.

Undersökningen behandlar tjejers identifikationer och samhörighet till platsen (förorten), kön, etnicitet och social skiktning. I den förort som tjejerna lever i är segregeringen ett faktum och den sociala skiktningen baseras både på ekonomi och etnicitet. Tillhörighet som svensk/invandrare beror inte enbart på vilket land man kommer ifrån, utan påverkas även av faktorer som plats och stil.

Andersson beskriver hur tjejerna utvecklar olika strategier för hur de ska röra sig i det privata och offentliga rummet för att undvika dåligt rykte. Detta är av betydelse eftersom de inte bara företräder sig själva utan även sin familj. I hemmet beskriver tjejerna att de har tilldelats traditionella könsroller av deras föräldrar. De flesta accepterar detta men säger att det ska fungera annorlunda i deras egna hushåll som gifta kvinnor. Däremot visar forskningen på att tjejerna är väldigt traditionella i sina könsroller vad gäller sexualitet. Anderson konstaterar att normerna för ungdomar och normer för femininet krockar med varandra för tjejerna.

Abby Peterson, Lennart G Svensson och Tobias Addo har tillsammans genomfört studier som resulterade i boken *"Ungdomar i Vardagens väv"* (Peterson m. fl. 2003.).

Undersökningen syftar till att skaffa en förståelse för de sociala relationerna i ungdomsgruppers formeringar av *vi och dem*. Studien har avgränsats till att behandla både killar och tjejer från förorten 'Klövermo'. Vad författarna ser som gemensamt hos dessa ungdomar är att de är "vanliga" ungdomar i vardagliga situationer. Forskningen består av två delar, dels en del som berör ämnet utifrån ungdomarna själva, dels en som berör vuxnas och offentlighetens syn på ämnet. Studien bygger på kvalitativa intervjuer, bakgrundsinformation om förorten, samt fältstudier.

Forskningen berör i hög grad ungdomars ständiga sökande efter samhörighet, något som författarna menar är en viktig faktor för identitetsskapande. I fokus står det kollektiva identitetsskapandet, samt vilken roll kön, klass och etnicitet spelar i denna process. Studien visar att grupperns inbördes kulturella skillnader spelar stor roll för det egna identitetsskapandet. Ungdomar jämkar och blandar kulturella element och formar på så sätt sin individuella såväl som gruppens identitet. Känslan av samhörighet för dessa ungdomar kräver och förutsätter även i vissa fall att olikheter tolereras. Det är vanligt att ungdomarna framhäver sig som atypiska för den etniska grupp som de socialt definieras tillhöra. Författarna hänvisar till sociologen Les Back som talar om denna process som *vacating*. Ytterligare två aspekter av ungdomarnas gruppbyggande framhävs, att primärgrupperna är könssegregerade och etniskt blandade. Den etniska blandningen tenderar dock att enbart inkludera ungdomar med annat etniskt ursprung än svenskt. Sammanfattningsvis anser författarna att ungdomars gruppbyggande i förorten innehåller många aspekter av det de valt att kalla *integration underifrån*. Detta innebär att ungdomar integreras på egna villkor utan inblandning från samhällets institutioner.

2.4 Analytiska teman

2.4.1 Samhörighet

Vi har valt begreppet samhörighet framför tillhörighet för att vi anser att samhörighet bygger på den subjektiva upplevelsen av gemenskap och likhet. Tillhörighet kan betyda detsamma men behöver inte göra det. Att tillhöra något kan även innebära att vara ägd eller ofrivilligt tillskrivas en grupp-gemenskap.

Sociologen Michel Maffesoli menar att människor tillhör en mängd olika konstellationer av grupper under sina dagliga liv. (Peterson m.fl. 2003. s 31) En stor

del av identitetsskapande för ungdomar i dagens samhälle, oavsett klass, kön och etnisk bakgrund, innefattar en känsla av samhörighet. Denna känsla kan vara kopplad till faktorer som vänner, familj, etnisk tillhörighet, språk, plats och verksamhet. Sernhede menar dock att det finns en viktig faktor som kan ses som gemensamt för ungdomar som växer upp i storstädernas multi-etniska områden och som skiljer dem åt från majoriteten av ungdomarna i det svenska samhället. Denna faktor består i konsekvensen av det utanförskap som ungdomarna upplever i möten med det officiella samhället (Sernhede. 2002. s 87). Detta formar ett behov av erkännande och respekt samt därigenom en annan sorts tillhörighet, ett innanförskap i utanförskapet. Även Maffesolis begrepp *puissance* behandlar sambandet mellan känslan av samhörighet och utanförskap; ”*detta motsvarar vardagslivets starka kitt som fogar samman personer och grupper och som kan bilda en motkraft till den offentliga makten ovanifrån*” (Peterson. m.fl. 2003. s 17).

Oavsett social och etnisk bakgrund uppfattar sig ungdomar med invandrarbakgrund inte som en del av det svenska samhället enligt Sernhede. Trots svenskt medborgarskap ser dessa ungdomar sällan sig som svenskar. Inte heller anser de sig tillhöra sina föräldrars hemland i fråga om nationalitet. Deras primära identitet har därmed kommit att bli ”invandrare”. (Sernhede. 2002. s 87 ff). Peterson hänvisar till sociologen Les Backs begrepp *vacating*, som en process där individer tar avstånd från socialt bestämda definitioner. *Vacating* kommer bland annat till uttryck i Petersons och Anderssons studier i fråga om nationell tillhörighet. Petersons studie behandlar att det för många ungdomar med invandrarbakgrund är nästintill en omöjlighet att definiera sig som svenskar. Detta är till stor del beroende av hur andra människor tillskriver dem en tillhörighet som icke-svensk. (Peterson m.fl. 2003. s 142) Andersson och Peterson berättar att ungdomarna beskriver sig som atypiska för den etniska tillhörighet som de anses tillhöra (Andersson. 2003. s 73, Peterson m.fl. 2003 s 142).

Att den sociala samhörigheten med familjen och dess medlemmar spelar en avgörande roll för ungdomarna är inget vi kommer att behandla utförligt med hjälp av litteraturen, då vi tar det som självklart. Petersons studier visar att familjen får stå tillbaka till förmån för samhörigheten med vännerna. Familjen är fortfarande en utav de mest primära delarna av ungdomarnas liv, men tas för given, medan samhörigheten med vännerna ständigt prövas och omformas. (Peterson m.fl. 2003. s 88 f)

En viktig markering för ungdomars samhörighet med vänner är ofta estetiskt kulturella uttryck exempelvis musik. Det är inte bara viktigt att skapa gemenskap på basis av vad de gillar, utan kanske framförallt av vad de inte gillar. (Peterson m.fl. 2003. s 93) Ålund skiljer sig i sin analys då den påvisar att det i förorter vuxit fram kulturellt gränsöverskridande utbyten som oftare uttrycker förbindelse än åtskillnad. (Ålund. 1997. s 13). Mycket av den tillhörighet till grupp-gemenskap som Sernhede forskning berör fokuseras kring verksamheten. Det konkreta skapandet av någon slags motkultur i form av musik, dans etcetera är grunden för många av dessa ungdomars samhörighet.(Sernhede. 2002 s 150)

De ungdomar som växer upp med annan etnisk bakgrund än svensk behärskar vanligtvis fler än två språk. I deras dagliga liv är språkets mångfald en självklarhet. (Olsson, red. 1999. s 19) Samtidigt som språket kan skapa inbördes gemenskap och förståelse, kan språket även vara en källa till det som vi tidigare refererade till som Ålunds *innanförskapet i utanförskapet*. Språk innefattar inte enbart nationella språk utan även de blandningar av språk, dialekter och uttryck som ungdomar gemensamt skapar. Sernhede skriver att språk i denna bemärkelse har en stark symbolisk betydelse för formandet av kollektiv identitet och sammanhållning (Sernhede. 2002. s 106) I litteraturen har tre kategorier av språkbruk hos ungdomar behandlats. Att såväl svenska ungdomar som de med invandrarbakgrund bryter språket med flit för att passa in i gemenskapen i svensk-glesa förorter är något som Andersson och Sernhede nämner. Sernhede beskriver även en kategori ungdomar, framförallt tjejer, som tycks kunna växla mellan ett brutet språk och nästintill korrekt svenska beroende på situation och plats (Andersson. 2003. s 59, Sernhede. 2002. s 106 f). Ungdomar som inte behärskar det svenska språket till fullo, och därmed inte kan förändra språkbruket beroende på situation är något som Ålund behandlar (Ålund. 1997. s 86). En fjärde kategori av språkbruk är givetvis den majoritet av ungdomar som behärskar det svenska språket till fullo.

2.4.2 Kultur

Som vi tidigare har redovisat i vår begreppsdiskussion har vi en syn på kultur som föränderlig. Ett tydligt exempel på detta är vad forskare kallar för *kulturhybridisering*, *synkretisk* kultur eller *kreolisering*. Forskare har även kallat fenomenet för *korsbefruktning* mellan flera kulturer. Vi använder oss av sociologen Homi K. Bhabhas definition av hybrida identiteter som innebär att vara någonstans mitt i

mellan de identiteter som lämnats bakom i och med invandringen och de nya identiteter som kommer av det nya samhället. Bhabha menar att den hybrida kulturen är ett kulturellt överskott som är mer än summan av delarna. Kulturhybridisering är en process som ständigt omskapar, nyskapar och sammansmälter. (Peterson m fl. 2003. s 127) Vi föredrar att använda oss av begreppet kulturhybridisering, men ser ingen betydelskillnad mellan de begrepp som används för att beskriva fenomenet.

Ungdomar med invandrabakgrund har ofta stor erfarenhet av olika kulturella och geografiska miljöer, religioner, språk etcetera. Deras primära och sekundära kontaktnät sträcker sig utanför nationsgränsen vilket gör dem till kosmopoliter, som utnyttjar snabba kommunikationssystem för att upprätthålla dessa kontakter. Alla ungdomar influeras idag av internationella kulturella uttryck, Sernhede menar dock att de ungdomarna i studien gör det i stor utsträckning. Att många av ungdomarna i de svenska storstadsförorterna inte känner självklar tillhörighet till det svenska samhället leder ofta just till att dessa ungdomar riktar sitt intresse i allt högre grad över nationens gränser. (Sernhede. 2002. s 88 f)

De ungdomar som bor i segregerade förorter har en umgängeskrets som i huvudsak består av andra ungdomar med invandrabakgrund. I Anderssons studie berättar forskaren att de etniskt svenska ungdomarna är endast ett fåtal i var högstadielklass och att gängen nästan uteslutande består av ungdomar med olika invandrabakgrund. (Andersson. 2003. s 58 f, 213 f.) Detta faktum gör att de ständigt på olika vis måste förhålla sig till sin egen och andras uppfostran med olika normer och värderingar.

Peterson, Ålund och Sernhede har forskat i multietniska förorter och har alla tre kommit till slutsatsen att ungdomarna influeras av varandras bakgrundskulturer och tillsammans skapar en ny form av kultur. Sernhede väljer att främst kalla detta för kulturhybridisering medan Peterson och Ålund föredrar synkretisk kultur. (Sernhede. 2002. s 240, Ålund. 1997. s 165 f, Peterson m.fl. 2003. s.141) Ålund, Sernhede och Andersson har tydligt influerats av sociologen Stuart Halls begrepp *nya etniciteter*. Det innebär att ungdomar känner en tillhörighet som inte är kopplad till deras eller deras respektive föräldrars hemland. De kan istället på ett symboliskt plan identifiera sig med exempelvis en annan etnicitets motståndsrörelse. Denna identifikation har ingenting att göra med faktiska folk eller kulturer. Det är en idé om en kamp eller en kultur som skapas för att ge ungdomarna en fast punkt i en föränderlig tid. (Sernhede. 2002. s 240. Ålund 1997. s 162, Andersson. 2003. s 187)

Peterson skriver om nya etniciteter i samband med gruppbildningar och kollektiva identiteter. Forskningen visar på att ungdomarna inte river några gränser mellan traditionella etniciteter. Grupperingarna anses vara inneslutande genom att de accepterar skillnader samt omvandlar och omdefinierar etniska identiteter för att skapa nya kollektiva identiteter. Här talar författarna likt Ålund om transkulturella nätverk. (Peterson m.fl. 2003. s 171) Dessa nätverk har Ålund stött på i sin forskning i de multietniska förorterna (Ålund. 1997. s 181). Ålund menar att det på dessa platser växer fram nya svenska identiteter, kulturella hybrider och sociala rörelser. Ålund ser en medvetenhet hos ungdomarna och menar att ungdomsgenerationens synkretiska kultur är grunden för kulturell förnyelse. (Olsson. 1999. s 252) Det är inte bara förortens invånare som utövar inflytande på varandra utan de tar även intryck från massmedia, kommersiell kultur och samhällsinstitutioner när det gäller att påverka och styra ungdomskulturens utveckling. Erfarenhet av vardagliga möten av etniskt blandad karaktär stimulerar ungdomar till att bygga broar över de etniska gränserna och till att skapa synkretiska kulturella uttryck. Även internationell forskning har pekat på betydelsen av synkretisk kultur och dess samband med moderna, urbana multietniska miljöer. (Ålund. 1997. s 165.) Sernhede beskriver det som att ungdomarna överbrygger de kulturella skillnaderna i sitt umgänge och skapar hybrida former av kultur. I en känsla av samhörighet, trots annars givna etniska gränser, utvecklar de musik, dans, klädstilar och värderingsmönster. (Sernhede. 2002. s 15) Sernhede som främst har forskat kring hiphopare i förorten Angered utanför Göteborg ser den typ av blandning inom hiphopkulturen. I detta område har forskaren funnit att hybrida mönster för kollektiva såväl som individuella identiteter är påfallande. (Sernhede. 2002. s 240)

2.4.3 Salutogena faktorer

Vårt tredje tema framhåller det salutogena perspektivet, då vi framförallt ser till de positiva effekterna av att ha invandrarbakgrund. Vi utgår ifrån tre delteman som behandlar öppenhet, kamp och frihet. Respektive tema har utkristalliserats ur vår empiri, samt litteraturstudie. Tematiseringen har lett till att vi uteslutit andra positiva effekter av invandrarskapet, såväl som baksidorna av att ha invandrarbakgrund.

2.4.3.1 Öppenhet

En övergripande positiv aspekt som återfinns i samtlig litteratur som berör skapandet av nya etniciteter är den tolerans och öppenhet som förutsätts i transetniska gemenskaper. Som vi tidigare har nämnt förutsätter inte dessa ungdomars gemenskap att kulturella barriärer ska rivas. Umgänget bygger snarare på en ömsesidig tolerans av gruppmedlemmars kulturella uttryck och på att skapa nya gemensamma uttryck. För detta krävs ett reflekterande och ett kritiskt förhållningssätt till såväl den egna som andras kultur. (Peterson m.fl. 2003. s 99) Andersson har i sin studie sett att tjejer tar ett aktivt avstånd från de traditionella etniciteterna. Detta är delvis beroende av deras individuella önskan om självständighet i definitionen av sin etniska identitet. Det beror också på tjejernas öppenhet gentemot mångkulturella gemenskaper. (Andersson. 2003. s 235) Gemenskapen i utanförskapet kan enligt Sernhede få vissa positiva konsekvenser för ungdomarnas individuella identitet. Då ungdomarna ständigt konfronteras med skillnader både inom gruppen och i kontakt med majoritetssamhället tvingas de till att se saker ur olika perspektiv. De konflikter och meningsskiljaktigheter som ungdomarna möter menar Sernhede har utvecklat en ökad tolerans och vidsynthet som gör att umgänget fungerar. Detta leder till en öppenhet och förståelse för det annorlunda, därmed inte sagt att olikheter utom gruppen alltid tolereras. Dock kan det finnas en nyfikenhet gentemot det som är annorlunda. Sernhede tar upp det extrema exemplet där invandrarungdomar har stor kunskap om och intresse för nazisters åsikter. (Sernhede. 2002. s 90 f) Tjejerna i Sernhedes forskning anser att killarna i förorten har ett mer utsatt läge än tjejerna, de ser killarna som låsta i positioner och utan vilja ta sig därifrån. Tjejerna visar tendenser till att vara mer flexibla och öppna för andra intryck. De binder sig inte i samma mån till de kollektiva gemenskaper som formas i nätverket och platsen. (Sernhede. 2002. s 103 f) Även Ålund skriver att tjejer med invandrarbakgrund tycks ha lättare att bryta etniskt definierade gränser än killar har (Ålund. 1997. s 167).

2.4.3.2 Kamp

Bilden av unga kvinnor med invandrarbakgrund som offer står i kontrast till de tjejer Peterson mött i sin studie. Dessa unga kvinnor beskrivs som uppkäftiga, orädda, verbala och handlingskraftiga. (Peterson m.fl. 2003. S 97) Ålund menar att det är bland dessa ungdomar med erfarenhet i utanförskap som det skapas ett kritiskt förhållningssätt och en medvetenhet om diskriminering och rasism. Det blir för

ungdomarna en kamp att motbevisa fördomar (Ålund. 1997. S 166 f) För de killar och tjejer som deltar i Sernhedes forskning uttrycks denna kamp i hiphop, där motstånd verbaliseras och gestaltas. Att uttrycka sig genom sin verksamhet skapar en styrka och gemenskap hos ungdomarna. (Sernhede 2002. S 150)

Sernhede beskriver också hur han i sin forskning mött unga kvinnor med samma utanförskap som killarna upplever. Gemensamt för tjejerna är deras vilja att arbeta för att bli en del av det svenska samhället och att inte ge upp och acceptera utanförskapet. Äldre tjejer som har lämnat platsen visar inte sällan ett tydligt avståndstagande mot den romantiserade bilden av förorten och den manliga kollektiva gemenskapen som ofta är stark. (Sernhede. 2002. S 105) Tjejer tycks ha en ambition och ett mål att på egen hand och på egna meriter ta sig in i samhället. Generellt sett har de jämfört med killar en ljusare bild av framtiden och större hopp om arbete och social karriär. De anser att det är individens individuella ansvar att skapa förändring. Samtliga tjejer som Sernhede lyfter upp i litteraturen har stött på svårigheter och diskriminering i möte med det officiella Sverige. Det är dock tydligt att de har ett sätt att kräva sin rätt och inte godta dessa förhållanden (Ibid. 2002. S 104 f). Ålund lyfter upp kamp som en viktig aspekt av invandrarnas drivkraft och drömmar. Barn till invandrare förväntas i många fall uppfylla föräldrarnas drömmar om en karriär i det nya landet. Föräldrarnas hopp om att barnen ska lyckas bättre här än i hemlandet har överförts till barnen. Hos barnen skapas en ambition att lyckas, till stor del för att inte svika föräldrarnas önskan. (Ålund. 1997. s 65 ff).

2.5.3.3 Frihet

Studier visar att tjejer med invandrabakgrund har ett större kritiskt förhållningssätt till traditionella könsroller än vad killar har, oavsett kulturell bakgrund. Anderssons studie visar på exempel där tjejerna tar avstånd från de könsstereotypa roller de tilldelats i hemmet. (Andersson. 2003. s 114 ff) Ett annat exempel på detta kritiska förhållningssätt är tydligt i den manligt dominerade hiphopkulturen. Tjejer som på något sätt är engagerade i dessa verksamheter är särskilt avståndstagande mot en manligt präglad jargong som återfinns bland ungdomarna (Sernhede. 2002. S 182)

Att tjejer med invandrabakgrund kan hamna i konflikt med sin familj då majoritetssamhällets syn på religion, etnicitet och på kön etcetera står i kontrast med deras familjers syn på det samma, menar Peterson. De könsbetraktelser som lyfts upp i det officiella Sverige är ofta något som de unga kvinnorna tar till sig och

uppskattar. De upplever att den jämställdhet som de kan ta del av i Sverige inte återfinns i deras eller deras föräldrars hemländer. Många tjejer uppger därför att de har en större frihet i Sverige (Peterson m.fl. 2003. s 137, 210)

3. Avhandling av empiri

3.1 Inledning

I följande kapitel som behandlar vår empiri har vi valt att först presentera intervjupersonerna. Därefter följer en sammanställning av de tre teman som vi baserar på intervjuaterialet: samhörighet, kultur och salutogena faktorer.

Temat samhörighet handlar om att en stor del av identitetsskapandet för ungdomar i dagens samhälle innefattar en känsla av samhörighet. Denna känsla har efter avslutade intervjuer kommit att resultera i fyra underteman: etnisk samhörighet, språk, familj och vänner.

Kulturtemat sammanfattar de unga kvinnornas syn på vad som är bärande faktorer av kultur. Vidare handlar det om hur de påverkas och använder sig av olika kulturella influenser. Stycket har fyra rubriker: bärare av kultur, globala intryck, kulturhybridisering samt eget uttryck.

Det sista temat handlar om de positiva aspekter som de unga kvinnorna ser av sin dubbla kulturella bakgrund och av att vara tjej. Utifrån materialet har vi även här format tre underteman: öppenhet, kamp och frihet.

3.1.2 Presentation av intervjupersoner

Amina är 19 år. Hon studerar en eftergymnasialutbildning och arbetar. Hennes verksamhet är framförallt dans och sång. Hennes mamma är från Libanon och hennes pappa är från Palestina. Själv är hon född i Sverige. Hon är uppvuxen i Sverige med båda föräldrarna och har en regelbunden kontakt med släkt i Mellanöstern.

Marina är 22 år. Hennes verksamhet är teater och hon studerar på teaterhögskola. Föräldrarna kommer från Serbien och hon själv är född i Sverige. Hon har växt upp främst med sin mamma. Hon har kontinuerlig kontakt med släkt i Serbien.

Melissa är 20 år. Hon är färdig med gymnasiet och arbetar. Det finns inget samband mellan hennes yrke och hennes verksamhet som är dans. Melissa har växt upp med sin mamma som är svenska. Hennes pappa är från Martinique. Hon har kontakt med släkt både i Martinique och i Frankrike.

Emilia är 23 år. Hon studerar på högskola och har smyckessmide som första verksamhet, men sysslar även med dans. Emilia har växt upp i Sverige med sin mamma. Hennes pappa kommer från Uruguay och bodde i Sverige tills hon var åtta år. Hon har periodvis bott i Uruguay och har regelbunden kontakt med släkt och vänner som bor där.

Ana är 21 år. Hon arbetar och hennes verksamhet är dans. Det finns ingen koppling mellan hennes yrke och verksamhet. Hon är född i Nigeria och kom till Sverige som sexåring. Ana är uppvuxen i en annan familj än hennes biologiska och har ingen regelbunden kontakt med hennes familj eller släkt i Nigeria.

Julia är 18 år och går sista året på gymnasiet. Hon spelar saxofon i ett band och är även DJ. Julia är född i Transylvanien, nuvarande Rumänien och har ungerskt ursprung. Hon kom tillsammans med hennes föräldrar till Sverige när hon var tre år och har växt upp tillsammans med dem. Hon har kontakt med sin släkt och föräldrarnas vänner i hemlandet.

Vinur är 18 år. Hon läser på gymnasiet. Hennes främsta verksamhet är foto, men hon har också ett stort intresse för musik. Hon är född i Ryssland och kom till Sverige när hon var fem år. Hon har växt upp med sin mamma som är rysk och hennes pappa som kommer från Jordanien. Hon åker regelbundet till Ryssland och har en nära kontakt med sina ryska barndomsvänner. Kontakten med hennes pappas släkt och hemland är mera sporadisk.

3.2 Samhörighet

3.2.1 Etnisk samhörighet

Majoriteten av våra intervjupersoner har varit ambivalenta i sina svar på frågan om etnisk samhörighet. De som tydligast definierar sig själva som tillhörande sina/ sina föräldrars hemland är Amina, Vinur och Julia. Det är utav dessa tre ingen som tar avstånd från det svenska samhället utan menar endast att de känner större samhörighet till deras andra land. Svaren präglas av en stor dubbelhet. Utav de sju tjejerna är det endast Ana som menar att hon är svensk, liksom de andra tjejerna

svarar hon dock på frågan med ett resonemang och inte utan tveksamhet. Det följande citatet av Amina visar på att en entydig enisk samhörighet inte är en självklarhet.

”Min pappa är från Palestina och min mamma är från Libanon. Jag är själv född i [svensk stad], men jag är väl arab. Jag vet inte, jag säger så, jag kommer från Palestina och det, så jag känner mig som arab...”

Amina

Det är tydligt att denna känsla även varierar över tid. Marina och Emilia uppger att de under alla år hunnit omformulera sin tillhörighet åtskilliga gånger.

” Det där är så himla svårt för jag pendlar. Nu i vuxnare ålder, så börjar jag mer och mer kunna uppskatta att jag har en annan bakgrund. Men när jag var ung så skämdes jag väldigt mycket för, så då sa jag alltid att jag var svensk. Men, nuförtiden...//... skulle [jag] nog alltid säga att jag är svensk, men att jag har ett serbiskt ursprung...”

Marina

”... Men här känns det att man inte är helt svensk, men där är man ju inte helt från Uruguay heller. Man är lite av varje. ...//... Men nu, nu liksom så känner jag mig liksom hel därifrån och hel härifrån...”

Emilia

Hos samtliga tjejer kan vi se att omvärldens syn på deras nationella, etniska och kulturella identitet påverkar tjejernas egen upplevelse av detsamma. Melissa nämner exempelvis att hon ofta blir bemött som invandrare på grund av hennes utseende. Hon har även svårt att se sig som helt svensk trots att hon har vuxit upp med sin svenska mamma i Sverige. Den dubbelhet som många av tjejerna ger uttryck för menar de även ger gemenskap med dem som är i samma situation. Det är i huvudsak i positiv bemärkelse som det nämns men inte heller här är det entydigt positivt. När Marina resonerar kring invandrargemenskapen lyfter hon upp en känsla av samhörighet och exemplifierar detta genom att nämna fördelar och nackdelar med att ha ett utländskt namn. Hon menar att hon kan vinna på att ha ett utländskt namn men av samma anledning riskera att bli dömd.

”Jag skulle se mig själv som svensk. För alla mörka som jag träffar nu, de bara: ”Du har inte den mentaliteten som vi, du tänker inte som afrikaner, du måste ha mer respekt för de gamla”, du vet:” du måste det, det, det” ...//...Så jag är nog mera som svensk. Jag tror inte andra ser mig som nigerian heller, de ser nog mig som svensk...//...Jag har levt större delen av mitt liv här, då är man rätt så mycket svensk eller hur?”

Ana

”... Så det verkar alltså vara så att en utländsk person känner alltid att den har nånting gemensamt med en annan utländsk person...//...Jag har ju ändå bott här, så dom flesta brukar se mig som svensk, medans den utländska kan se mig som en utländsk också. Det har liksom vart nånting positivt för mig...”

Julia

3.2.2 Språk

Det är tydligt att språket spelar en betydelsefull roll för de unga kvinnornas känsla av samhörighet. Några beskriver att språket ger dem större tillgång till deras kultur. Fem utav de sju talar sitt hemspråk och nämner det som en tillgång samt enbart som en positiv faktor. De som inte behärskar språket har en vilja att göra det.

”... speciellt så är det med jugoslaver i Malmö. Alltså det är jättemycket så, om man råkar hamna i en taxi med en jugoslav och man drar en serbisk fras så blir man så bästa vänner så, men du vet, nu överdriver jag, men så kan det vara. Att de kanske bara känner sig mer avslappnade så...”

Marina

”...när jag kommer till Martinique så tror folk att jag kommer därifrån men jag kan inte deras språk. De pratar creol, jag kan franska, lite franska...//... Men jag ska lära mig det någon dag!”

Melissa

Vi anser även att det är noterbart att samtliga tjejer pratar nästintill perfekt svenska. Det är ett fåtal som pratar med viss brytning och denna brytning är så pass svag att den inte präglar språket. Fyra utav sju tjejer har dessutom påpekat i intervjuerna att de fått kommentarer över deras felfria svenska språk. Detta är ett annat exempel på hur omgivningens syn påverkar känslan av samhörighet.

”...//...de enda fördelarna jag kan se, det är väl att jag har vart här så pass länge så att man kanske inte, jag har inte den brytningen alltså som vissa brukar ha, så folk, om jag träffar någon så kanske dom, vissa ser mig som helt svensk, fast jag känner ju mig inte som helt svensk. Jag känner mig som både ungersk och svensk. Jag har ju bott här så länge, det är väl, jag vet inte, det kanske är en fördel att det kanske inte hörs på mig att jag är utländsk.. ”

Julia

3.2.3 Familj

Familj är den faktor som samtliga av våra intervjupersoner anser har spelat en avgörande roll i deras liv. Att familjen inger en stor känsla av samhörighet är tydligt då tjejerna uttrycker en känsla av gemenskap delvis byggd på att de och deras familj skiljer sig från andra.

” Så jag är glad att jag umgås så mycket med min ryska släkt. För att eftersom jag inte har så många släktingar i Sverige, förutom mina föräldrar, så är det ändå skönt ha nån att åka till på somrarna.... ”

Vinur

”Det märks ju mycket om man jämför med om jag kanske har svenska vänner och så att familjelivet är lite annorlunda, så. Jag känner att vi är mer öppna i min familj om alla saker än vad jag märkt att mina svenska kompisar är med sina föräldrar... ”

Julia

Samhörigheten med ursprungslandet och dess kultur är nära förknippat med familjen. Det är tydligt att föräldrarna tidigare i livet har varit den bidragande orsaken till att tjejerna haft kontakt med sitt ursprungsland. Ju äldre de unga kvinnorna blivit desto mer ansvar har de fått för att upprätthålla den kontakten. Kontakten med familj, släkt

och vänner i ursprungslandet upplever tjejerna som en orsak till hur pass nära eller långt ifrån de känner att de förhåller sig till den kulturen. Även i de fall där familjen är frånvarande påverkar de tjejernas intresse för hemlandet.

”... Men sen så flyttade [pappa] tillbaka till Uruguay när jag var åtta. Så att från att jag var åtta åkte jag varje år till Uruguay en eller två månader, typ vid jullovet. Så jag har jättebra kontakt med min familj där. Jag har bättre kontakt med min familj där än med mina kusiner här.”

Emilia

”... Men eftersom jag har varit borta så länge från dom så glömmar man ju såklart, men det finns säkert långt här bak någonstans. Jag skulle vilja lära mig mer om min egen kultur. Jag menar sen om jag får egna barn, jag vill ju att de ska veta om sin kultur. Jag tycker det är jätteviktigt att veta var man kommer ifrån. Så man tänker på den man, liksom det ens förfäder har gått igenom och så. Det tycker jag är jätteviktigt...”

Ana

De intervjupersoner som inte levt tillsammans med sina båda föräldrar tror att det hade varit annorlunda att växa upp med den andra föräldern eller båda. De tror då att de hade känt större samhörighet med den andra kulturen. En bidragande orsak till hur pass stor samhörighet tjejerna känner med sina respektive bakgrundskulturer beror på hur pass integrerade föräldrarna är i dem.

”... på min pappas sida är mina syskon mycket mer jugoslaver än jag någonsin är. Det kan ju ha med att de har växt upp med min pappa och fått ta del av det på ett annat sätt än jag har som växt upp med mamma. För vi har varit rätt så försvenskade.”

Marina

Trots att flertalet av våra intervjupersoner har regelbunden kontakt med sitt ursprungsland, talar språket och anser sig känna samhörighet med båda kulturerna är det inte i dagsläget är aktuellt att bosätta sig i deras /deras föräldrars hemland. Detta

är beroende av olika anledningar. Ana uttrycker en osäkerhet om huruvida hon vill återvända, då hon inte haft kontakt med sin familj i hemlandet sedan hon lämnade det. Amina menar att hon tagit till sig svenska normer och skulle ha svårt att anpassa sig där. Generellt sett nämner flera intervjupersonerna att de är väl etablerade i Sverige och skulle ha svårt att byta ut livet de lever här. Endast Emilia är den av tjejerna som nämner att hon har en konkret plan för att leva en längre tid i hennes pappas hemland.

3.2.4 Vänner

En annan betydande faktor i identitetsskapandet som de unga kvinnorna har nämnt är vänner. Näst efter familjen är kamratskap den faktor för samhörighet som flest lyft upp. Utifrån intervjupersonernas svar kan vi se att inte någon utav dem idag tillhör något slags gäng. Snarare verkar tjejernas umgängeskretsar bestå av några få nära vänner såväl i Sverige som i hemlandet.

”Nu så är det så här att jag har ett fåtal vänner, jag känner så, det räcker för mig. De som jag vet är mina vänner”

Ana

Melissa skiljer sig en aning i fråga om umgängeskrets då lyfter upp att hon har tillhört en grupp baserat på verksamhet.

” Kompisar jag dansar med, det är typ det, vi har samma intresse...//... Vi tränade alltid ihopa. Vi var fyra stycken, ett gäng som alltid dansade och gick ut, tränade i lokal varje dag. Så, i kanske tre månader tränade vi och sen uppträdde vi och folk tyckte att vi var jätte bra. Det var jätte kul!” ...//...Vi var som en familj kan man säga.”

Melissa

Även Emilia skiljer sig ifrån de andra då hon lyfter upp en vänskapskrets som från början var baserad på föräldrarnas gemensamma intressen. Dessa vänner som alla har latinamerikanskt ursprung har hon haft kontakt med under hela uppväxten och har så än idag. Jämfört med de andra är hon ensam om att i huvudsak umgås specifikt med människor med samma ursprung. Utifrån intervjuerna menar Amina och Ana att det för dem snarare är tvärtom. Amina berättar att hon har svårt att umgås med vissa araber, då hon upplever att hon måste anpassa sitt beteende och uppförande så att det passar dem. Ana anser att hon inte har samma mentalitet som hennes ”mörka

kompisar” och att hon därför har dragit sig undan dem. Samtliga intervjupersoner undantaget Emilia menar att deras vänskapskrets är blandad i fråga om nationalitet. Under intervjuerna behöver flertalet av dem tänka efter varifrån deras vänner ursprungligen kommer ifrån. Utav de sju tjejerna är det ingen som säger att de enbart umgås med ungdomar med etnisk svensk tillhörighet.

”...dom flesta är utlänningar, eller, kommit hit när dom var små, så man ser dom mer som svenskar. Du vet, invandrare...”

Melissa

”Alltså, det är ju skolan, man får uppfattningar och man träffar kompisar. Man har ju blandade kompisar, det finns ja, svenska, arabiska, bosniska, det är kompisarna som typ gör en till den man är och sånt. Man ser vilken uppfattning man får...”

Amina

Det förekommer även att intervjupersonerna beskriver sina vänners etniska tillhörighet som ”halv...”.

”Jag har väldigt många "halvkompisar": halvsvenskar...halvchilenare, det är typ dom svenskaste...”

Emilia

3.3 Kultur

3.3.1 Bärare av kultur

Vi har uppfattat att familjen fungerar som bärare av vad tjejerna upplever som sin kulturella bakgrund. De menar att kulturella symboler som levnadsmönster, normer, värderingar och traditioner härstammar från familj och släkt i stor mån. Även musik och språk tas upp som bärare av kultur. Vinur ger uttryck för detta men berättar samtidigt att hon anser att hon i större utsträckning än hennes mamma uppdaterar kulturella uttryck. Hon säger att hon håller sig a jour med vad som händer i Ryssland idag vad gäller exempelvis musik och språk. Emilia berättar att hennes pappa har introducerat uruguayanska kulturen för henne. Hon har sedan på egen hand upptäckt nya delar av den och omformulerat sin syn på den så att hon och hennes pappa

betraktar den på olika sätt idag. De är flera som framhåller att erfarenheterna av olika kulturer berikar dem. Emilia säger ” *Jag har lite mer av allt liksom...* ”

Det är inte sällan som intervjupersonerna nämner musiken som ett medel att minnas och bevara sin kultur.

"Det de har gett mig är hur jag ska tänka i olika situationer. På då, arabisk kultur sätt. Vad man får göra och vad man inte får göra. Och sen kan kanske jag tycka något helt annat och då blir jag så, då blir det krock där ...//...De har gett mig tankarna, men sen är det upp till mig mycket att bestämma vad jag vill göra med tankarna."

Amina

"...Och här har jag ju liksom möjligheten att åka hem på söndagsmiddag hos pappa och höra juggemusik i bakgrunden och så kommer juggematen fram på bordet och så skäller man och svär på serbiska..."

Marina

Många av de unga kvinnorna beskriver deras erfarenheter av miljön och människorna i deras hemland i starkt positiva ordalag. Ofta resonerar de fram att man inte kan dra alla över en kam, varken svenskar eller deras forna landsfränder. Intervjumaterialet visar dock de unga kvinnorna ibland upp stereotypa kulturföreställningar. Dessa stereotyper handlar framför allt om svenskar.

" ... Jag har lite så, vad heter det, fördomar. Alltså, dels umgås jag inte så med svenskar....//.... Alltså det känns som att en viss sort av svenska ungdomar är väldigt öppna och så, men många av dem är väldigt stängda..."

Emilia

De flesta av de unga kvinnorna tar upp att de har respekt för andra kulturer och har ett stort intresse för dem. Däremot gör de klart att man generellt sett inte tar efter andras seder och bruk.

"...alltså saken är att jag som person fascinerar jättemycket av olika kulturer, så det vore ju fel att säga att jag inte drar nytta av det, för det tror jag att jag gör hela tiden. Jag tycker det är döintressant." Marina

"...Jag tror att man håller mycket av kulturen för sig själv. Man liksom respekterar andras, men tar liksom inte efter andras."

Amina

"Alltså den jag umgås med mest, hon är muslim. Och det är inte så att jag firar typ deras Bayram och sånt där. Nej, jag tycker inte det, men jag tycker att det är kul att se hur andra har det hemma och hur deras kultur är och det tycker jag är rätt intressant. Faktiskt."

Melissa

3.3.2 Globala intryck

Vi har utifrån intervjuerna tydligt märkt att de unga kvinnorna tar intryck från hela världen. Detta gäller dem själva som personer och i deras respektive verksamhet. De talar om influenser från populärkultur genom media, Internet och relationer med människor utanför Sverige. Sex av sju av intervjupersonerna ger exempel på hur de tar intryck från olika kulturer för att bidra till och berika den verksamhet som de deltar i.

"...Jag har ju liksom väldigt många nära kompisar i Ryssland. Vi åker ju dit en gång om året och vi chattar så här på ICQ och skickar sms och sånt och man kan ju nästan säga att jag umgås med dom också ...//... dom skickar MP3:or liksom som man lyssnar på som man tycker nånting är bra och så fortsätter man med att ladda ner det. Dom skickar liksom boktips och vad som helst."

Vinur

"Ja, man kan mixtra, det tycker jag är coolt om man mixtrar lite. Som jag sa, man tar lite av alla danser, då blir det coolt...//...Man tar lite, ragga...//... alltså Jean Paul...//... lite där, lite orientaliskt: Shakira, vad finns det mer? Lite Usher..."

Intervjuledare: *"Men Shakira är ju från Sydamerika?"*

"Men hon här halvlibanes också...//... så hon dansar lite orientalisk och lite salsa och sånt också, vi har med samba, lite i vår dans typ, vi

har gjort "hiphopsamba", nåt grundsteg vi har tagit bara, man gör om det är kul, man måste mixtra så man kan få bra kombination på det"

Melissa

3.3.3 Kulturhybridisering

3.3.3.1 Vänner

Flera diskuterar huruvida de får intryck från sina vänner. Liksom vi har beskrivit tidigare menar tjejerna att de inte tar efter andras traditioner. Däremot visar de på att de är öppna inför influenser såsom exempelvis värderingar. Även i konkreta uttryck som dans och språk menar de att de tillsammans med deras vänner blandar, tar och ger.

" Men... som sagt jag tar ju intryck av alla olika, alltså jag tar ju delar liksom, jag tar ju inte personer i helhet. Det som jag tycker är bra, det tar ju jag liksom, för vi är ju såna att vi härmar alla, nej, men så, ingen är ju egentligen originell, man härmar ju bara alla, när man tar delar av alla och så skapar man ihop någonting som är en själv. Och det är typ så jag gör... "

Vinur

"...Jag tycker att det är skönt, att mina vänner är så olika, det liksom hjälper en att se saker annorlunda liksom, ...//...det har ju också hjälpt till med vem jag är, man tar ju lite från det ena och lite från det andra som man liksom tycker är bra liksom, så gör man det till nånting som är sig själv."

Julia

" När jag pratar med min pojkvän då, som också är "halv" så blandar vi, så att det är liksom bara en stor blandning av språk där. ...//...Alltså man är ju en blandning av det man, alltså man är ju det man har växt upp med. Så jag tror att det är även om det är eget, så är det ju en blandning av allting som jag har..."

Emilia

3.3.3.2 Verksamhet

Många av tjejerna kan även se hur de använder sig av sin bakgrundskultur i skapandet i sin verksamhet. Somliga av tjejerna är mycket medvetna om det. Julia berättar hur hon influerats av ungersk folkmusik och använder det i sitt eget musikskapande trots att hon först inte var medveten om det. Även i verksamheten tar intervjupersonerna in och använder sig av olika kulturella erfarenheter som inte nödvändigtvis behöver vara deras egna. De följande citaten belyser båda synsätten.

”Mitt afrikanska? Ja, det är väl det att musiken. Musiken och dansen är jätteviktigt. Jag vet att en av mina syskon som jag har kvar i Afrika, hon är jätteduktigt på att dansa. Så antagligen har jag väl dansat jättemycket när jag bodde där, de har ju massor av festivaler och tillställningar ofta. Och musiken spelar en stor roll så i vardagen.”

Ana

”Ja, där finns givetvis kopplingar, [den serbiska kulturen] kan inspirera mig nu när jag liksom arbetar med olika saker. Men den har inte inspirerat mig till att ta det steget. Det är ju självklart att jag använder det liksom. Det gör jag ju, senast idag gjorde jag det, när vi har jobbat med dikter till exempel. Så jobbar man med en dikt och så känns det så att den här musiken skulle passa bra in på det och så tar min in den.”

Marina

”...Jag vet att han har ju lärt sig och spela, såna här traditionella iranska instrument och vi har ju snackat om att ta in såna inslag av sån Mellanöstern musik, alltså [bandmedlemmen] har lärt sig sån konstig flöjt men han är väldigt duktig så det kanske är nånting som vi uppfinner här, jag vet inte...//...jag har inte sett [något annat band] som har en tjej som spelar saxofon och är DJ med Mellanöstern inslag med i det hela.”

Julia

3.3.4 Eget uttryck

De unga kvinnorna tyckte det var svårt att urskilja vad som är deras eget uttryck som inte influerats eller är direkt tagna från deras kulturella bakgrunder. De flesta anser sig ha influerats av så pass många olika källor att de inte kan se vad som är specifikt deras eget. Tre av intervjupersonerna beskriver dock tydligt att de har funnit sitt egna uttryck som de anser inte är från deras bakgrundskultur. Som exempel på detta så har Emilia har hittat en egen design som hon varken tycker är svensk eller uruguayansk. Även Ana menar att hon gör dansen till sin egen stil.

”...Som dansen då, det är något som inte kommer från någon av dem. Typ att jag får uttrycka mig själv fritt. En sak också kan jag tänka, det är ju att man skriver låtar. Det kommer ju inte heller från någon av dem, det är typ vad jag känner själv. Det är då jag kan känna att det här är jag. Då uttrycker jag mig själv. Genom mina texter och sången...”

Amina

3.4 Salutogena faktorer

3.4.1 Öppenhet

Intervjupersonerna lyfter själva upp att de har en öppenhet och en tolerant syn gentemot andra. Tjejerna upplever att de är öppna inför nya intryck och är ofta vidsynta. De befinner sig i en sorts mellanposition eftersom de har erfarenheter från olika kulturer och därmed har lättare att inte olika perspektiv. Tjejerna ser denna aspekt av dubbelheten som något positivt. Som exemplen visar så menar de unga kvinnorna att denna position ger dem möjlighet att inta olika perspektiv och det leder till större förståelse eller vad de beskriver som en "öpen mind"-attityd. Öppenheten som intervjupersonerna framhåller kopplas inte sällan till det blandade umgänget som vi tidigare har uppmärksammat.

”Jag vill påstå att jag är öppen mot all sorts kultur, men det har ju mycket att göra med vad man är för människa, vad man har för erfarenheter och vad man umgås med för folk. Men i mitt fall, jag uppfattar mig själv mycket öppnare för att jag har fått ta del av båda dessa kulturer...”

Marina

”... Man ser allt på ett större sätt, man är mer "open minded", öppen för sinnet, typ. Alltså man dömer inte folk lika... jag vet inte om man gör det om man helt svensk, eller så här men, man.. Det är lättare att se, typ...folk för var dom kommer ifrån, man dömer dom inte direkt, eller vad man ska säga.”

Melissa

Denna attityd kan även leda till att intervjupersonerna ser bakomliggande orsaker till vissa beteenden. Detta betyder dock inte att de accepterar dem.

”... det är det att jag kan se från olika perspektiv, medan ens vänner kanske inte kan det då eftersom dom är helt svenskar. Alltså dom kan bara se det ur Sveriges välståndsperspektiv. Att dom till exempel, när dom pratar om hedersmord, är det bara fel, dom ifrågasätter inte det överhuvudtaget. Dom frågar sig inte, varför den här mannen gjorde så? Eller vad han fick ut av det? Och vad hade hänt om han inte hade gjort det? Så, och det är inte så konstigt eftersom det är verkligen oacceptabelt, men sen är det intressant också att veta varför sådant händer. Tydligt tyckte ju ha att han gjorde rätt, så det är nog det...”

Vinur

Melissa och Emilia tar upp en annan aspekt av öppenhet. De tror att tjejer i allmänhet är mer flexibla än killar och att de upplevt att tjejer är mer öppna för nya intryck och anpassning. Aminas exempel handlar om att killar och män i hennes närhet har svårare att ta till sig den svenska kulturen och ogillar när hon gör det.

” Det har gått mycket värre för killarna...//... killar har ju mycket mer det här, eller har haft innan, det sociala trycket på sig att va tuffa och sånt. Särskilt då i Rosengård och i den här machokulturen då, så att det har varit väldigt mycket, så drogproblem och det har varit överdos hos någon som har dött och det har varit mycket sånt. Tjejerna har kanske haft de lugnare och kanske haft det lättare också att komma in i det svenska samhället, det kanske är mer att man som tjej är mer van vid att anpassa sig...//...Jag tror det är lättare för oss, vi kanske inte heller har så stora krav direkt på ”det här är min plats, den ska jag

ha!" Och därför är det lättare för oss att komma in, men samtidigt är det ju svårare att ta plats då"

Emilia

"... det är mest arabiska killar som är lite skeptiska om man säger så. Jag snackade med en kompis, så sa jag att jag skulle uppträda på ett ställe. Så, han "Ahhh, vad är du, arabtjej som uppträder så, skämmer ut oss, så, det är synd", alltså synd i religionen och så."

Amina

3.4.2 Kamp

Det är tydligt att de unga kvinnorna har höga mål och ambitioner i det de företar sig. Vinur, Marina, Amina och Emilia har en konkret plan för hur de ska uppnå sina mål genom högskoleutbildning och Ana vill bli professionell dansare.

"...i och med att jag älskar att dansa så tyckte jag inte att [hemstaden] ger mig så mycket, när de gäller dans...//... Jag flyttade hit till [svensk storstad] utan att ha ett jobb, utan lägenhet, jag skulle bara dansa. Det var allt. Och jag hittade ett boende, jag hittade ett jobb och jag dansar. Det är bara till att kämpa, man kommer uppåt någon gång, man får inte ge upp..."

Ana

" Och jag planerar att söka in på [högskoleutbildning]...//...Det är dit jag vill, alltså grafisk formgivare. Men det är rätt svårt att komma in där. För dom har, dom går inte efter betygen, dom går efter såna här arbetsprov. Intervjuer och sånt, så vi får se hur det går."

Vinur

Många nämner att de i sin uppfostran fått lära sig att inte ta något för givet. De menar att det är deras eget ansvar att ta sig dit de vill komma. En del av de unga kvinnorna talar om ambition och målfokusering som egenskaper som de tycker är hedervärda.

"...Vi kom hit utan nånting alls, med två resväskor, och sen jag, jag har alltid blivit lärd att du måste jobba för det du vill ha, ja mina

föräldrar har typ företag, dom är egenföretagare, vi har flyttat runt mycket, men det har alltid varit så att vi har flyttat från nånting, till något lite bättre...//... jag är uppvuxen med det här att jag måste alltid jobba för att kunna förtjäna nånting.”

Julia

”...folk som har jobbat upp sig från nån taskig nivå upp till liksom en bra standard. Det är sånt som jag ser upp till.”

Vinur

En aspekt som vi har tolkat ur några av intervjupersoners uttalande är föräldrarnas påverkan för val av studier och yrke. Tjejerna är medvetna om föräldrarnas förutsättningar och deras egna möjligheter. Julia berättar under intervjun flera gånger om hur föräldrarna hade det svårt i hemlandet och inte hade samma möjligheter till att förverkliga sina drömmar. Idag kan vi se att hennes största intresse, musik, är det samma som hennes pappa fick försaka.

Kampen som några av tjejerna har framhållit har även bestått i att de har upplevt kulturkrockar eller uppoffringar. Varken Aminas, Marinas eller Vinurs pappor har förståelse för tjejernas val av intresse. I Marinas fall berättar hon att hennes pappa har lite kunskap och därmed lite förståelse för hennes verksamhet. Aminas pappa accepterar att hon dansar men har tidigare hindrat henne då han ansett att dans är opassande. Reaktionerna har varierat när föräldrarnas syn på vad som är "ordentliga" yrken krockar med tjejernas ambitioner med sina intressen.

”Nej, inte riktigt, pappa bara tycker att jag är knäpp. Han vill att jag ska bli typ jurist eller läkare eller du vet så här traditionella "duktigyrken"...//...han säger att det är bra men han kan inte riktigt erkänna det i och med att det är inget prestigeyrke liksom.”

Vinur

”... det blir ju en styrka också, för mig som person och för mig i mitt skapande för det gör ju att jag liksom vill ta fasta på det och kämpa ännu mer. Men det resulterar ju i sig att jag måste ta ett steg ifrån den världen, från juggevärlden, från min serbiska kultur.”

Marina

Ana och Melissa är de två som allra tydligast lyfter upp att de ser svåra erfarenheter som något positivt. Även de andra har visat en sådan attityd. I intervjuerna återkommer de båda flera gånger till erfarenheter av utanförskap. Utanförskapet har resulterat i något som har gett dem styrka. För Ana är verksamheten även ett uttryck för hennes kamp i livet och dansen fungerar som en ventil när trycket blir för stort.

”...kanske för att jag har blivit starkare av det, kanske för att folk, svenskar, har varit taskiga mot mig när jag var liten. Inte bara svenskar, det finns andra utlänningar som var taskiga mot mig på grund av min hudfärg. Det har ändå gjort mig den jag är idag. Så på så sätt tycker jag att det är positivt.”

Melissa

”Dansen, jag säger det till många, dansen är allt. Anledningen till att jag finns. Jag har haft det väldigt jobbigt i mitt liv, man har liksom inte vetat vad man ska göra, men så har jag liksom alltid dansat och fått ut all den energin som funnits. ...//...Det är en fördel jag har, att jag blivit så här stark, det säger alla. De som vet min bakgrund fattar inte hur jag stått ut. Och jag har ändå fått kämpa så mycket i mitt liv”

Ana

3.4.3 Frihet

Tjejerna har under intervjuerna lyft fram olika aspekter av frihet. Några utav tjejerna har lyft fram en aspekt som vi kallar för inre kamp. Denna innebär att det inte är självklart vilken kulturs normer som har ett naturligt företräde. Därmed tvingas tjejerna att föra en diskussion med sig själva hur de ska handla.

*”... jag hamnar själv i tankar, bara,” gör jag rätt eller gör jag fel?”
...//... För det har hänt till exempel att jag har gått ut på disco och då står jag där och tänker,” vad gör jag här egentligen? Är detta min plats? Jag borde nog gå hem?” Eller så tänker jag, ”Ahh, jag bryr mig inte om vad folk tänker om mig och säger”.*

Amina

Andra har betonat frihet från vad som förväntas av dem. Marina syftar på vad som förväntas från henne som ambitiös tjej. Vinur diskuterar och kritiserar hur pass stort inflytande kulturen har över individen och vad som förväntas av denne. Hon anser att det är viktigt att individen är fri att göra val utan att styras av kulturen.

”Alltså för mig har det ju varit alltid en kamp att inte hamna i det som förväntas någonstans att: ” börja läs det, gör det, var en duktig tjej” liksom, men jag vet inte om det är en fördel. Det är klart att det är en fördel för mig som person att jag utmanar mig själv och vill utvecklas, men rent fördelaktigt så där tror jag inte det har varit, det har mer varit en kamp att få nå dit jag vill liksom.”

Marina

En del av de unga kvinnorna har även tagit upp jämställdhet som en aspekt av frihet. Amina, Vinur och Emilia talar om att de har märkt en tydlig skillnad i synen på könsroller när de rör sig i de olika miljöerna. Julia påtalar skillnader av vad tjejer sysslar med i de två länderna Rumänien och Sverige. Hon tror att hon som tjej i Rumänien inte hade haft samma möjlighet att syssla med musik. De som lyfter upp jämställdhet ser begreppet som en typisk svensk del av dem själva.

”...Däremot i Jordanien är det just tjejer som är mer att dom får liksom inte vara med...//...Men i och med att jag har sett båda sidorna så vet jag ju själv vad jag vill och såsom det är där det inte vad jag vill. Men i Sverige, så är det ingen speciell skillnad att vara tjej.”

Vinur

”...det är alltid så typ, när vi åker ner där så är det alltid så att jag typ ska komma in i argumentationer och diskussioner med mina då manliga kusiner. Om hur vi är här och vad vi gör...//...Typ, när jag åker ner till Syrien och där, då märker jag att de inte har lika mycket frihet, som jag har här. Till exempel mina kusiner, de får inte lov att gå ut, eller ringa eller så. Det tycker jag är en fördel, att jag får lite frihet i alla fall.”

Amina

”Grejen är att min tjejsida eller vad man ska säga har jag fått från min mamma, så att den är kanske väldigt så svensk.” Emilia

4. Avslutande analys

4.1 Analys

Vårt syfte är att undersöka hur unga kvinnor med invandrarbakgrund påverkas och använder sig av erfarenheter från olika kulturella bakgrunder i sitt skapande av identitet. Även i analysen har vi valt att utgå från de tre teman som vi tidigare använt oss av. För att underlätta för läsaren har vi inledningsvis i respektive tema presenterat tillhörande frågeställning.

4.1.1 Samhörighet

Vart och med vilka känner unga kvinnor med invandrarbakgrund samhörighet?

Vi har sett att de unga kvinnorna känner stor samhörighet med sin familj. Denna samhörighet har vi förstått som primär och därmed viktigare än vännerna och den etniska samhörigheten. I litteraturen har vi presenterat Petersons uppfattning att de ungas samhörighet med familjen får stå tillbaka till förmån för vänner och att den tas för given. Detta är inget som vi har sett i vår undersökning. Snarare har vi noterat att tjejerna konsekvent reflekterar över sin familjs betydelse och inflytande över sitt identitetsskapande.

Samhörigheten med vännerna är dock en viktig del för de unga kvinnorna. Till skillnad från Sernhedes uppfattning, men i enighet med Maffesolis, har vi sett att tjejerna inte tillhör en fast umgängeskrets utan ofta rör sig mellan olika bekantskapskretsar. I Sernhedes forskning baseras gruppgemenskap på deltagande i verksamhet. I vår undersökning har vi sett att tjejernas umgängeskrets dock inte baseras på gemenskap genom verksamheten. Överlag känner tjejerna stark samhörighet med ett fåtal betydande vänner i deras närhet, dessa betydande vänner tillhör däremot sällan ett och samma sammanhang. Som vi nämnt i empirin har vi likväl sett undantag till dessa bekantskapsmönster, då vännerna återfinns i verksamheten hos en person och en annan umgås mest med vänner med liknande kulturell bakgrund. Då frågan ställdes var samtliga tjejer tvungna att fundera en stund över deras vänners etniska tillhörighet och ursprung. Detta tolkar vi som att tjejerna inte tillmäter etnisk tillhörighet en avgörande betydelse för vänskapen.

Däremot tolkar vi intervjupersonernas svar som att deras etniska identitet är av stor betydelse för dem själva. Vi kan se att familjen ligger till grund för de unga kvinnornas gemenskap med den etniska kollektiva identiteten. Att sex av sju inte enbart känner sig som svensk, har gjort att dessa tjejer har tvingats reflektera mycket över sin upplevda samhörighet. Vi har inte kunnat se någon skillnad i fråga om etnisk samhörighet mellan de tjejer som är födda i Sverige och de som invandrat. Vi anser att de unga kvinnornas känsla av samhörighet med ursprungslandet i stor mån är beroende av föräldrarna på grund av att de fungerar som bärare av kulturella uttryck. I en del fall beror detta på tjejens kontakt med föräldern i hemlandet och i andra fall i vilken mån deras föräldrar i Sverige har kontakt med detsamma.

Mycket av de unga kvinnornas känsla av etnisk samhörighet är dessutom beroende på omgivningens syn. Detta har i vårt intervjumaterial varit tydligt och ”vacating” är även något litteraturen uppmärksammar. Peterson skriver att det för vissa ungdomar är omöjligt att känna samhörighet med svenskar, då andra människor inte ser dem som det. För de unga kvinnorna i vår undersökning är omgivningens respons både i Sverige och i deras ursprungsland av betydelse för deras förhållande till etnisk identitet. Detta gör att de enligt litteraturen kan hamna i en mellanposition, där de inte känner sig hemma någonstans. Dock uttrycker våra informanter att de inte upplever det som ett utanförskap, utan att de känner lika stor etnisk samhörighet med de båda kulturerna.

”...Men nu liksom så känner jag mig liksom hel därifrån och hel härifrån. Och jag är jag och jag liksom, det finns väl inte mycket man kan göra åt det, liksom, man får ju vara den man är och skita i vad folk, alltså vad dom, vilket fack dom vill sätta en i.”

Emilia

Vi anser att även språk är en viktig faktor för samhörighet. Då språket har en stark symbolisk betydelse för förhållandet till kollektiva identiteter spelar även omgivningens respons i denna aspekt en avgörande roll. Vi tolkar intervjumaterialet som att det för de unga kvinnorna är av vikt att kunna prata svenska flytande. Detta ser vi som en markör för deras önskan att inte tillskrivas en tillhörighet med invandrare som kollektiv, utan att själv få definiera sin etniska samhörighet.

4.1.2 Kultur

I vilken mån influeras och blandar unga kvinnor kulturella uttryck från olika håll?

Utifrån våra intervjuer är det tydligt att de unga kvinnorna influeras av kulturella uttryck från hela världen. Dels beskriver de en nära kontakt med släkt och vänner i sina ursprungsländer, dels influeras de liksom andra ungdomar av internationell populärkultur, media och Internet. Hur de påverkas och använder sig av dessa globala intryck har vi belyst med hjälp av citat i empirin. På grund av att tjejerna har uttryckt att de känner sig hemma i det svenska samhället kan vi inte se det samband mellan utanförskap och ett intresse för globala uttryck som Sernhede ser.

Att tjejerna refererar till familjen som kulturella bärare är något vi tidigare uppmärksammat. Vi utgår liksom Ålund från att ungdomar är kulturens förnyare och kan se exempel på hur tjejerna inte bara reproducerar utan även nyproducerar kulturella former. De fem informanter som har berört ämnet anser själva att de utgår ifrån de kulturella uttryck som föräldrarna förmedlar, men att de utvecklar och förnyar dem. Det är också tydligt i intervjumaterialet att förutom familjen fungerar musik och språk som bärare av kultur. Med det menar vi att de unga kvinnorna i många fall refererar till musik när de pratar om kulturen, liksom språket spelar en stor roll för närheten och förståelsen av kulturen. Det innebär med andra ord att tjejerna även i fråga om musik och språk tar direkta influenser från hemlandet och utvecklar dem mer än föräldrarna gör.

Av vännerna till de tjejer som vi har intervjuat har en stor del som vi tidigare nämnt, invandrarbakgrund. Det innebär att de ständigt måste förhålla sig till någon annan kultur än sin egen. All litteratur som vi utgått ifrån har entydigt studerat ungdomar som lever i segregerade förorter. Dessa ungdomars bekantskapskretsar består i väldigt hög grad av ungdomar med invandrarbakgrund. Detta är enligt författarna en av förutsättningarna för att nya etniciteter ska uppstå. Trots att vi inte har specificerat vår undersökning till en plats och till en segregerad förort, kan vi se liknande mönster i vänskapskretsarna hos de unga kvinnorna. Sex av sju av dem uppger att de har en blandad umgängeskrets i fråga om etnisk tillhörighet och ingen utav dem menar att de umgås med en majoritet av etniskt svenska ungdomar. Jämfört med ungdomarna i litteraturen tenderar dock våra intervjupersoner att ha fler etniska svenskar i sin umgängeskrets. Att vänskapsmönster i segregerade förorter ser ut som de gör beror delvis på innanförskapet i utanförskapet. Vi har tolkat vårt intervjumaterial som att detta inte är en faktor som är primär för de unga kvinnorna i

fråga om vänskap. Dock har tjejerna uttryckt att de vid tillfällena har upplevt en invandrargemenskap. I litteraturen är forskarna eniga om att ungdomarna inte river ner några kulturella barriärer utan snarare hittar strategier för att förhålla till de skillnader som finns. I vår undersökning är det tydligt att tjejerna ifrågasätter hur de skulle kunna överta eller kritisera deras vänners kulturella uttryck. Vi antar att tjejerna i denna fråga har tolkat kultur som konkreta uttryck såsom exempelvis traditioner och högtider. De menar att de respekterar och i viss mån influeras men tar inte efter deras vänners kultur. När de unga kvinnorna istället talar om sin verksamhet är det dock tydligt att de tar, använder och omformar olika kulturella uttryck tagna både från deras nätverk och från globala rörelser. Eftersom de vid andra sammanhang lyfter upp vänner som primära faktorer i identitetsskapandet drar vi slutsatsen att de även i fråga om vänners kulturer oundvikligen tar intryck. Vi tror liksom en av intervjupersonerna uttrycker att det är svårt att se hur man själv tar intryck eftersom det kräver en stor uppmärksamhet på sitt beteende. I den bemärkelsen blir det mer tydligt att urskilja influenser i verksamhetens expressiva uttryck.

Vi har inte sett bildandet av nya etniciteter, såsom de forskare vi utgått ifrån har. Denna slutsats baserar vi på att de unga kvinnorna uttrycker att de identifierar sig både med sina föräldrars hemländer samt det svenska samhället. Vi menar att de omformar den kultur som de anser att de har lärt sig av sina föräldrar, men vi kan inte se att de formar nya etniciteter. Däremot menar vi avslutningsvis att vi har kunnat skönja kulturhybridisering framförallt i de unga kvinnornas verksamheter. Deras stora intresse och öppenhet inför andra kulturella uttryck berikar och inspirerar de unga kvinnorna att på ett nyskapande sätt använda sig av dessa.

”Just det, alltså saken är att jag som person fascinerats jättemycket av olika kulturer, så det vore ju fel att säga att jag inte drar nytta av det, för det tror jag att jag gör hela tiden. Jag tycker det är döintressant.”

Marina

4.1.3 Salutogena faktorer

Vilka fördelar finns för unga kvinnor att ha växt upp med olika kulturer närvarande?

Vad samtliga tjejer med nära kontakt med sitt eller sina föräldrars hemland har lyft upp som positivt är att de dubbla bakgrunderna berikar dem. Att få lära känna fler än en kultur inifrån ser de som den mest uppenbara fördelen.

Att de unga kvinnorna tvingas reflektera över sin egen och andras kulturella bakgrund gör att de själva anser att de har en annan öppenhet inför olikheter.

”... Man ser allt på ett större sätt, man är mer "open minded", öppen för sinnet, typ. Alltså man dömer inte folk lika... jag vet inte om man gör det om man helt svensk, eller så här men, man.. Det är lättare att se, typ...folk för var dom kommer ifrån, man dömer dom inte direkt, eller vad man ska säga.”

Melissa

Detta är en aspekt av dubbelheten som sex av sju intervjupersoner entydigt har lyft fram som fördel. De hävdar även att de med hjälp av denna erfarenhet har förmåga att inta olika perspektiv. Detta stämmer väl överens med våra teoretiska utgångspunkter. Litteraturen menar till och med att öppenheten är en förutsättning för de transetniska gemenskaperna som de har forskat på i förorterna. I vårt material har vi sett prov på de unga kvinnornas förmåga att resonera kring olikheter och på en djupare förståelse av andra värdegrunder. Men som en av dem uttrycker så innebär denna förståelse per automatik inte acceptans. I de enstaka fall då vi har sett inskränkningar i denna öppenhet har vi sett tendenser till stereotypiska föreställningar. Dessa föreställningar omfattar framförallt svenskars beteende. Vi vill inte dra detta så långt såsom Sernhede som menar att studiens informanter tror att svenskarna lever ett socialt fattigt liv. Eftersom stereotyperna är välkända tror vi snarare att de är utbredda såväl internationellt som nationellt, hos svenskar som invandrare.

En annan observation som vi känner igen från Sernhedes och Ålunds forskning är att tjejerna anser att killarna befinner sig i ett mer utsatt läge. Detta trots att grundförutsättningarna torde vara de samma för de två grupperna. Några av de unga kvinnorna i vår undersökning instämmer i detta då de tror att tjejer i allmänhet är mer flexibla och har lättare att anpassa sig till det svenska samhället. I kontrast med Sernhede anser en av tjejerna att detta kan bero på att man som tjej är van att anpassa sig. Sernhede menar istället att det beror på att tjejerna anser att det är individens ansvar att skapa förändring och de binder sig inte vid kollektiva gemenskaper och platsen i lika stor mån. Utifrån intervjumaterialet kan vi i detta hänseende dra paralleller mellan Sernhedes forskning och tjejerna vi har undersökt.

Vi har i de olika intervjuerna sett att tjejerna för en kamp. Kampen uttrycks på olika vis och är av varierande innebörd. Ambition är ett utav de dragen som tydligast

framträder som gemensamt för de tjejerna vi har intervjuat. Majoriteten av dem har berättat att de sedan de var små har lärt sig att inte ta något för givet. Detta tror vi är en av anledningarna till att de är engagerade i det de företar sig och har höga mål med sin verksamhet. Ålund tar i ett kapitel upp en aspekt av kamp som ”föräldrarkompensation”. Vi anser att det för oss är omöjligt att göra en sådan tolkning, då ämnet inte berörts mer än flyktigt. Däremot har vi noterat att det är tydligt att sex av sju informanter på något sätt tar upp deras föräldrars åsikter om deras val av yrke eller verksamhet. Tjejerna har alla valt att förhålla sig olika till dessa åsikter och vi upplever att det påverkat dem i deras beslut.

Kamp ses av några utav tjejerna som något positivt framförallt för att de tack vare kampen har blivit starkare. De menar att det utanförskap som de har upplevt har gjort dem starkare som individer. I litteraturen skriver Ålund att utanförskapet kan väcka medvetenhet om rasism och diskriminering. Vilket är precis vad våra informanter beskriver. De är eniga med Ålund om att kampen handlar om att motbevisa fördomar. Dessa fördomar berör inte enbart utanförskapet som invandrare, utan kan även beröra könsroller.

Just tjejernas förhållningssätt kring könsroller är en annan aspekt av kamp som vi vill uppmärksamma. Andersson berör ämnet och menar att invandrartjejer är mer kritiska till traditionella könsroller. I stort kan vi se att de utav våra informanter som har erfarenhet från kulturer där synen på könsroller är mycket olik den svenska är mer benägna att ta upp detta ämne. Tjejerna har framförallt pratat om begreppet i termer om frihet. Synen på den svenska jämställdheten är en av de bilder som är internationellt såväl som nationellt kända. Det är vanligt att tjejer och kvinnor uppskattar denna syn skriver Peterson och såväl tjejerna i den forskningen som i vår undersökning lyfter upp just denna aspekt som en fördel.

”Alltså för mig har det ju varit alltid en kamp att inte hamna i det som förväntas någonstans att: ” börja läs det, gör det, var en duktig tjej” liksom, men jag vet inte om det är en fördel. Det är klart att det är en fördel för mig som person att jag utmanar mig själv och vill utvecklas, men rent fördelaktigt så där tror jag inte det har varit, det har mer varit en kamp att få nå dit jag vill liksom.”

Marina

Vi anser att vi med hjälp av litteraturen och empirin har synliggjort salutogena faktorer som är primära för just dessa tjejer. Deras nätverk, känsla av samhörighet och verksamhet är de grundläggande förhållanden som vi ser som bärande i deras tillvaro. Det tydligaste exemplet kan vi se i sambandet mellan tjejernas engagemang i verksamheten och deras tro på sig själva. Samtliga unga kvinnor uppvisar en bild av självständighet och en till synes positiv framtidstro. Denna optimism är starkt kopplad till de unga kvinnornas verksamhet men vi uppfattar att engagemanget även påverkar deras syn på sin livssituation. De anser sig ha möjligheten att påverka sin situation idag och i framtiden vilket gör deras tillvaro begriplig, hanterbar och meningsfull. Detta sammantaget menar vi åskådliggör att tjejerna överlag uppvisar en hög grad av känsla av sammanhang.

4.2 Slutdiskussion

Vi inledde denna uppsats med att konstatera att vi efterlyser ett salutogent perspektiv i dagens diskurs kring unga invandrarkvinnors situation. Kvinnor med invandrarbakgrund är förbisedda i det svenska samhället, vilket givetvis bidrar till att deras samhällsställning inte är oproblematiske. Lösningen till detta är inte att fokusera på det problematiska utan snarare att se till de faktorer som kan förändra denna situation. Genom att lyfta fram en positiv aspekt av den dubbelhet som dessa kvinnor har erfarenhet av ämnar vi flytta fokus från offerstämpeln dessa kvinnor som grupp bär på. Vi anser att vi har funnit flera salutogena faktorer med hjälp av våra intervjupersoner. Vi har inte undersökt intervjupersonernas känsla av sammanhang på ett professionellt mätbart sätt men trots detta anser vi att vi har kunnat belägga salutogena faktorer i de unga kvinnornas situation. Framförallt har vi valt att lyfta upp kvalitéer som tjejerna själva ser som positiva aspekter kopplade till deras dubbla bakgrunder. Att de ser det som fördelar gör att vi anser att det är salutogena faktorer, som fungerar stärkande och bärande för dem. Vi ser dock att även dessa kvalitéer och erfarenheter kan ha en baksida. Kamp exempelvis behöver inte uppfattas som positiv, utan blir det först när personen i efterhand ser en vinst med den, vilket är fallet för kampen som våra intervjupersoner lyfter upp. Hos dessa unga kvinnor har vi funnit kamp, öppenhet och en medvetenhet om frihet. Dessa kvalitéer anser vi är oförenliga med offerbilden. Bilden av den starka, framåtsträvande invandrarkvinnan som ibland lyfts upp som komplement till ”offerbilden” visar på kvinnan som vill leva i enlighet med svenska normer förhindras av sin familj. Dessa två dominerande bilder är inte tillräckliga för att motsvara den mångfald som de som individer och som grupp besitter och erfar. Vi tycker att vi har lyckats lyfta fram dessa unga kvinnors identitetsskapande utifrån deras olika kulturella bakgrunder och nyansera den allmänna bilden.

I vårt arbete med uppsatsen har vi stött på fallgropar där vi själva stundtals har funnit det problematiskt med de perspektiv och syn på begrepp som vi förordar. Vår syn på kultur som föränderlig är grundad i litteraturen, men vi har haft svårt att vara konsekventa eftersom våra intervjupersoner har framhållit en mer statisk syn på kultur. Ett annat problem med den föränderliga synen på kultur är att det kan vara svårt att konkretisera, exemplifiera och dra några generella slutsatser. Tar vi detta synsätt till dess ytterlighet så finns risken att inte uppmärksamma kulturellt betingade

strukturer. Vi tror att människan har makt att förändra sin situation men bortser inte från att det existerar strukturer som motverkar detta.

Det salutogena perspektivet har varit lärorikt och inspirerande att använda och det har även givit oss en del frågetecken. Är det salutogena perspektivet kulturbundet eller allmänmänskligt? Faktorer som frihet, öppenhet och kamp bland unga kvinnor kan ifrågasättas som bärande i andra kulturer än i vår egen. Vi tror dock att individens känsla av sammanhang är avgörande för det psykiska tillståndet i alla kulturer och det salutogena perspektivet kan därmed vara allmänmänskligt. Däremot kan de specifika faktorerna som påverkar KASAM skilja sig åt mellan olika kulturer. I vårt samhälle kan exempelvis en kvinnas kamp för självständighet ha en salutogen funktion, medan den kan fungera kontraproduktivt i ett annat.

De konklusioner som vi vill framföra slutligen är att vi har sett att de motverkande strukturer som existerar i vårt svenska samhälle är obenägenheten eller oviljan att i skola, arbetsliv och sociala institutioner tillvarata den kompetens som invandrare besitter. En stor del av Sveriges befolkning med invandrarbakgrund står utan jobb på grund av att de förbises på grund av sitt avvikande namn. Detta är ett resursslöseri inte bara i form av outnyttjade, utbildade människor, utan även i kvaliteter som språkkompetens, ambition och vilja. Den allra mest grundläggande uppgiften i detta sammanhang handlar om att vi på alla nivåer i samhället kritiskt måste börja granska föreställningar om ett vi och de Andra som präglar vår vardag och som vi tar för givna. Föreställningar om etnicitet, kulturella förklaringar och framförallt nation formuleras konstant ochoreflekterat. Utan att förorda assimilerings, önskar vi att samhället tillskrev etnisk tillhörighet lika liten roll som tjejerna i fråga om deras umgängeskrets. Etnisk tillhörighet är som vi har redogjort för en viktig faktor för samhörighet och identitetsskapande, men ska inte ligga till grund för åtskiljande och diskriminering. Ålund och Peterson menar att ungdomars transetniska relationer i vårt samhälle är en förutsättning för integration och ett framtida mångkulturellt samhälle i dess rätta bemärkelse. Vi har sett att integration bygger på dessa ungdomars vardagliga möten och öppenhet. Den mångfald av kulturer som vi dagligen lever i går inte att förbise och kommer i framtiden i än starkare mån sätta sin prägel på samhället. Tillvaratas de kvalitéer som ovan diskuterats ser vi stora möjligheter för vårt samhälle i framtiden.

5. Källförteckning

5.1 Litteratur

- Ahmadi, Nader (red). (2003) *Ungdom, kulturmöten, identitet*. Statens institutionsstyrelse och Liber AB. Trelleborg.
- Andersson, Åsa (2003) *Inte samma lika*. Brutus Östlings Bokförlag. Eslöv
- Arbabi, Farnaz. Fristorp. (2002) *Överlevnadshandboken*. Rädda Barnen och författarna. Rädda Barnen. Värnamo.
- Barlebo Wenneberg, Sören. (2001) *Socialkonstruktivism- positioner, problem och perspektiv*. Liber AB. Helsingborg.
- Bauman, Zygmunt. (2000) *Globalisering*. Studentlitteratur. Lund.
- Connel, R.W (2002) *Gender, Short introduction*. Polity Press. Malden, USA.
- Dysthe, mfl. (2002) *Skriva för att lära*. Studentlitteratur. Lund
- Ericsson, Marie & Kirsi Poikolainen (red.) (1995). *Som om dom inte fanns invandrartjejerna!* Fritidsforum. Stockholm
- Eriksen, Thomas Hylland. (2004) *Rötter och fötter, identitet i en föränderlig tid*. Nya Doxa AB. Riga.
- Giddens, Anthony. (1997) *Modernitet och självidentitet, självet och samhället i den senmoderna epoken*. Daidalos AB. Uddevalla
- Goldberg, Ted (red.) (2000) *Samhällsproblem*. Femte uppl. Studentlitteratur. Lund
- Hilte, Mats. (2001) *PM för uppsatsskrivare*. Lunds Universitet, Socialhögskolan. Lund.
- Hult, Stefan. (1996) *Salutogen miljöterapi teori och praktik: en introduktion för blivande salutologer*. 2:uppl. Utredningsavdelningen BUP-klinik. Lund
- Kamali, Masoud. (1999) *Varken familjen eller samhället. En studie av invandrarungdomars attityder till det svenska samhället*. Carlsson. Bjärnum
- Kamali, Masoud. (2002) *Kulturkompetens i socialt arbete. om socialarbetarens och klientens kulturella bakgrund*. Carlsson. Oskarshamn.
- Meeuwisse, Anna (red.) (2002) *Perspektiv på sociala problem*. Natur och Kultur. Stockholm
- Olsson, Erik (red.) (1999) *Etnicitetens gränser och mångfald*. Carlssons. Bjärnum
- Peterson, Abby (m.fl.) (2003) *Ungdomar i vardagens väv*. Studentlitteratur. Lund

Phinney, Jean S. Rotheram, Mary Jane (Edt). (1987). *Children's ethnic Socialisation. Pluralism and Development*. Sage Publications. Newbury Park, USA

Repstad, Pål. (1999) *Närhet och distans. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Tredje uppl. Studentlitteratur. Lund

Sernhede, Ove (1995) *Modernitet, adolescens & kulturella uttryck*. Göteborgs Universitet

Sernhede, Ove (1996) *Ungdomskulturen och de Andra*. Daidalos AB. Uddevalla

Sernhede, Ove (2002) *Alienation is my nation: Hiphop och unga mäns utanförskap i Det nya Sverige*. Ordfront. Stockholm

Wallén, Göran.(1996) *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Andra uppl. Studentlitteratur. Lund.

Wikström, Helena, red. (2000) *Hora Svenne Homo Blatte*. Sellin. Stockholm

Ålund, Aleksandra.(1997) *Multikultiungdom. Kön, etnicitet, identitet*. Studentlitteratur. Lund

5.2 Utredning

SOU 2000:3. *Välfärd vid vägskäl*. Delbetänkande / Kommittén Välfärdsbokslut

5.3 Artiklar

Hansson Kjell, Cederblad Marianne. (1995) Salutogen familjeterapi. *Fokus* nr 1 sid. 3-16

Hult, Stefan. Waad, Tommy(1999)Känslan av sammanhang går att påverka. *Ur-sinnet*. Nr 3. sid. 12-14

5.4 Bild

Framsida: Carola Grahn, fotograf

6. Bilagor

6.1 Intervjuinstruktioner

Frågor vid första telefonkontakt med intervjuperson:

Namn, ålder, kulturell bakgrund?

Ok, att vi spelar in intervjun? Berätta att vi garanterar anonymitet.

Vi kommer vara mycket tydliga med vem som har sagt vad: om det är ett citat eller om vi har tolkat det du sagt. Tid och plats?

Intervjumall

Inledning av intervju

Berätta kort om syftet till uppsatsen

Berätta om villkoren (anonymitet, utskrift/internet, avbryta intervjun, "passa" frågor, redogör för "citat" /tolkning etc., tidsram för intervju)

I: Tema Identitet

- Beskriv dig själv kortfattat. (öppen fråga, om de inte nämner verksamhet eller bakgrundskultur - fråga!)
- Vad ser du dig själv som?(återknyt till tidigare fråga om samhörighet/tillhörighet)
- Vad är viktigt för dig? ("vattendelare" mot Tema II eller III)
- Vad har påverkat dig att bli den du är i dag, din identitet? (underfråga: Har du några förebilder?)

II: Tema Kultur

- Hur har det påverkat vem du är att du/dina föräldrar kommer från...
- Vad har du tagit med från din bakgrundskultur och vad har du med från den svenska kulturen?
- Vad är det som är positivt med att ha den kulturella bakgrund som du har?
- Finns det något hos dig eller i det du gör som inte återfinns i någon av dessa kulturer? (underfråga: Kan du ge exempel på detta?)
- Vad finns det för fördelar med att ha den bakgrund du har och att vara tjej?

III: Tema Verksamhet

- Hur har det påverkat dig att du är aktiv i hur har det påverkat dig i ditt identitetskapande?
- Vad vill du med verksamheten? (underfråga:vad vill du uttrycka med verksamheten?)
- Kan du se någon koppling mellan din bakgrundskultur och den här verksamheten?
- Vad innebär det att vara tjej och vara aktiv i denna verksamhet? (underfråga: vad finns det för fördelar med att vara tjej i verksamheten?)

Spara ca: 5 min till slutet. Ge intervjupersonerna tillfälle att lägga till, tänka igenom, ändra... Avsluta. Ge missiv. Har de frågor? Tacka

6.2 Missiv

Hej,

Vi som gör dessa intervjuer heter Maria Romås och Sara Malmvall. Vi är båda studenter på Socialhögskolan i Lund. Dessa intervjuer kommer användas i en uppsats, som vi arbetar med under denna termin.

Syfte

Målet med uppsatsen är att undersöka hur unga kvinnor med invandrabakgrund skapar sin identitet. Du och de andra tjejerna vi har valt att intervjua är även engagerade i estetisk verksamhet av olika slag. Vi har valt detta syfte och tillvägagångssätt för att vi anser att undersökningar och forskning som berör detta ämne ofta fokuserar på negativa händelser. Vi vill genom denna uppsats lyfta fram de positiva sidorna av att vara ung, tjej och ha invandrabakgrund.

Anonymitet

I uppsatsen kommer vi inte att nämna er, intervjupersoner, vid namn. Vi kommer dessutom att undvika att redogöra för personliga detaljer, som skulle kunna göra att läsaren förstår vem du är. Detta är viktigt då uppsatsen kommer publiceras på Internet, och därför kommer vara tillgänglig för allmänheten.

Tillgänglighet

Uppsatsen kommer finnas på www.soch.lu.se. Vill du ha ett exemplar av uppsatsen skickar vi gärna ett till dig när den är klar. Detta måste vi veta i förväg och senast den 22 December 2004. Har du övriga frågor får du gärna kontakta oss eller vår handledare.

Tack för att du har hjälpt oss i vårt uppsatsarbete!

Sara Malmvall
sara.malmvall@se.cisv.org

Maria Romås:
maria.romas.374@student.lu.se

Handledare: Lars B Ohlsson
lars.ohlsson@soch.lu.se